Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-нэ гарана | № 142 (16665) | 1984 оной июниин 21, четверг | Сэн 3 мүнгэн.

РСФСР-эй арбадахи зарлалай Верховно Соведэй юһэдэхи сесси

СОВЕДҮҮДЭЙ ШЭНЭ ЗОРИЛГОНУУД

РСФСР-эй арбадахи зарлалай Верховно Соведэй юһэдэхи сесси июниин 19-дэ Москвада, Кремлиин Ехэ ордон соо нээгдээ.

Сессиин зүблэхэ зүйлые батлаһанай һүүлээр КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ депутат **В. И. Воротников** Россин Федерациин арадай депутадуудай Соведүүдэй зорилгонууд тухай элидхэл хээ.

КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленум ба СССР-эй арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Соведэй нэгэдэхи сесси политическэ ехэ удха шанартай үйлэ хэрэг боложо, ороноймнай ажабайдалда орохон, совет хүнүүдэй зохёон байгуулхы ажалда шэнэ хүсэтэ түлхисэ үгэһэн, манай обществын нэгэдэлые ленинскэ Коммунис партияа тойроһон арадай нягта жагсаалые саашадань бэхижүүлхэ арга олгоһон байна гэжэ тэрэ хэлэбэ.

КПСС-эй, Совет гүрэнэй дотоодын болон гадаадын политикын уг залгамжалгые, залан сэхэ байлгые батадхаһан Пленумэй, Верховно Соведэй сессиин шиидхэбэринүүдые Россин Федерациин ажалшад, бүхы совет хүнүүдтэл адли, халуунаар һайшаан угтаһан байна. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь К. У. Черненкые СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшээр һунгаһыень бүгэдэ ниитэ урма баяртайгаар һайшаан угтаба. Ниитэ нэгэн һанал бодолой, жагсаалай оршон байдалда баталагдан абтаһан энэ шиидхэбэри соо коммунистнуудай ба бүхы ажалшадай хүсэл зориг, манай обществын дайшалхы манлай болохо Коммунис партида совет хүнүүдэй хизааргүй ехэ этигэл найдал тодо хурсаар харуулагданхай. Партийна ба гүрэнэй элитэ ехэ ажал ябуулагша, нугаршагүй коммунист-ленинец, эб найрамдалай ба коммунизмын түлөө шалгагдамал тэмсэлшэ Константин Устинович Черненкын айхабтар ехэ алдар габьяае, нэрэ хүндые мэдэрэлгэ энээн дотор эли тодоор харуулагданхай.

Социализмые байгуулга, хүгжөөлгэ, совет арадай түүхэтэ түйлалтанууд Соведүүдэй ажал ябуулгатай таһаршагүй холбоотой юм гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ. Элдэб шатын олон мянган Соведүүд Россин Федераци дотор хүдэлдэг, 1 миллион 140 мянга гаран депутат эндэ ажалладаг байна. Соведүүд гүрэнэй, ажахын ба социально-соёлой байгуулалтын талаар асари ехэ хүдэлмэри ябуулдаг юм. КПСС-эй ЦК-гай апрелиин Пленумэй шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлгэ хүдэлмэриингөө удха шанарые, түхэл шэнжые нарижуулха, гүнзэгыгөөр бодомжолхо, ёһо тэдысэ хандалгын али бүхы ябадалые усадхан зайсуулха, манай үе сагта харюусажа шадахагүй хуушарһан ойлгомжоһоо шууд сэхээр арсаха эрилтэ бүхы совет кадрнуудай урда табигдана.

Ажахын байгуулалтада, гүрэнэй түсэбүүдые дүүргэлгэдэ, үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлгэдэ, экономическа ба социальна хүгжэлтые таарамжатай зохидоор хангалгада, хүтэлбэрилгэдэ нютагай ба һалбариин шэнжэ шанарые зүбөөр тааруулан табилгада Соведүүдэй үүргэ улам дээшэлнэ.

Энэ табан жэлдэ, мүн саашанхи жэлнүүдтэ Россин Федерациин Соведүүд республикын экономико саашадань хүгжөөхэ талаар айхабтар ехэ хүдэлмэри ябуулха зэргэтэй. Промышленностиин гол һалбаринуудые тогтууритай һайнаар хүгжөөлгэ, үйлэдбэриин аппарадые шэнэдхэлгэ, үрэ түгэсөөр хэрэглэлгэ, арадай хэрэглэмжын эд бараа ехээр үйлэдбэрилгэ, шанарыень һайжаруулга, Эдеэ хоолой ба Элшэ хүсэнэй программануудые бэелүүлгэ хадаа түбхын түрүүшын зорилгонууд болоно. Республикын олохон районууд, территориально - үйлэдбэриин томо ехэ комплекснууд хурдан түргэнөөр хүгжөөгдэхэ. Хүн тухай, тэрэнэй улам ургажа байгаа материальна ба оюун ухаан бодолой эрилтэнүүд тухай анхарал оролдолго манай түсэбүүдэй гол дунда табигдаха ёһотой гэжэ В. И. Воротников тэмдэглээ.

Дүрбэдэхи жэлэй ба бүхы табан жэлэй түсэбтэ даабаринуудые, социалис уялгануудые дүүргэхын тула таарамжатай һайн эрхэ байдал хангаха гэшэ бүхы Соведүүдэй шухалын шухала хэрэг мүн. Һүүлэй үедэ арадай ажахыда түйлагдаһан һайн хубилалтануудые батадхахын, хүгжөөхын, участок бүхэндэ жаяг журамые бэхижүүлхэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, продукциин шанарые һайжаруулха тухай, эрдэм-техникын түйлалтануудые дары түргөөр нэбтэрүүлхэ, гүрэнэй мүнгэ зөөрие али болохоор алмаха тухай партиин захяа заабаринуудые бэелүүлхын тула ехэ оролдолго гаргаха ёһотойбди.

Энэ табан жэлэй үнгэрһэн жэлнүүдтэ Россин Федерациин ажалшад арадай ажахын бүхы һалбаринуудые хүгжөөлгэдэ горитой үрэ дүнгүүдые түйлаба. Ниитын үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлээ, национальна доход ургаа, энээнэй үндэһөөр ажалшадай һуудал байдал нилээд һайжараа. Хүдөө ажахыда, барилга, транспорт дээрэ, соёл, гэгээрэлдэ, хүн зониие хангалгада тодорхой амжалтанууд түйлагдаа. Түсэбһөө гадуур ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, продукциин өөрынь үнэ сэнгые нэмэжэ хямдаруулха талаар республикын ажалша коллективүүдэй 1984 ондо абаһан уялганууд бэелүүлэгдэжэ байна.

Гэхэтэй хамта олохон предприятинууд продукцяар хангаха талаар абтаһан договорой уялгануудаа, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ даабаринуудаа дүүргэнэгүй. Зарим һалбаринуудта бүтээсэ багатай гаргашанууд, гээгдэлнүүд үшөөл ехэ байһаар, материальна ба мүнгэн һангай нөөсэнүүд гаргаша багатайгаар гаргашалагдана.

Соведүүдэй болон тэдэнэй гүйсэдхэхэ зургаануудай ажал ябуулгын гол шэглэлнүүдэй нэгэндэ — Эдеэ хоолой программые бэелүүлгэдэ, эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хүн зониие тогтууритай һайнаар хангалгада элидхэлшэ саашадаа тогтожо хэлэбэ. КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдтэй зохилдуулан, республикын хүдөө ажахыда ехэ капитальна һомололгонууд, материальна нөөсэнүүд элсүүлэгдэһэн байгаа гэжэ тэрэ мэдээсээ. Һалбариин үйлэдбэриин, эрдэм-техникын хүсэн ургаа, кадрнуудай мэргэжэл шадабари дээшэлээ, ажаллаха арга боломжонь һайжараа.

Үнгэрһэн жэлдэ Россин Федерациин хүдөө ажахын бүхы продукци үйлэдбэрилгэ 6 процентээр дээшэлһэн байна. Мал ажалай гол продуктнуудые бэлэдхэхэ түсэбүүд дүүргэгдээ. Хүдөө нютагуудые социальна талаарнь шэнэдхэн хубилгалгын эршэ дэлисэ ургаа.

Гэхэ зуура хүдөө ажахын ажал хэрэгүүд хангалтагүй удаанаар дээшэлүүлэгдэнэ. Түсэбүүд болон социалис уялгануудые бэелүүлхэ, эмхидхэлэй хүдэлмэриие һайжаруулха, хүдөө ажахые хурдан түргэнөөр хүгжөөлгын замда гаргаха, орооһото болон техническэ ургамалнуудые үйлэдбэрилгэдэ улам бүри үндэр ехэ амжалта түйлаха, элдэб янзын эдеэ хоолой зүйлөөр хүн зониие хангаха шухала.

Хүдөө нютагуудта экономическа хүдэлмэриин ямар байлгада, ажалай эмхидхэлые нарижуулан һайжаруулгада, хамтын подряд болон ажахын тоосоое нэбтэрүүлгэдэ совет болон хүдөө ажахын органууд ехэ анхаралаа хандуулха зэргэтэй. Совет зургаанууд эдэ асуудалнуудта анхаралаа хандуулһан газарта колхоз, совхозууд үндэр үрэ дүнгүүдые түйладаг гээшэ. Куйбышевска областиин Кинельскэ районой, Ставрополиин хизаарай Петровско районой ажахынууд ажахын тоосоое нэбтэрүүлхэ хэрэгые шадамаргаар эмхидхэһэн байна гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ.

Хүдөөгэй социальна асуудалнуудые шиидхэлгэһээ Эдеэ хоолой программые бэелүүлгэ гол түлэб дулдыдадаг гээшэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ нютагай Соведүүд болон хүдөө ажахын органууд гэр байра барилгын, болбосон түхэлтэй болголгын асуудалнуудые улам эдэбхитэйгээр шиидхэнэ. 1982 ондо РСФСР-эй Верховно Соведэй сесси хүдөө нютагуудта хэгдэдэг барилгые һайжаруулха тухай асуудалые зорюута хаража үзөөд, тодорхой зорилгонуудые хараалаа һэн. Тэдэнэй олонхинь амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байна.

Хүдөө ажахын урда табигдаһан олон янзын асуудалнуудые, зорилгонуудые шиидхэлгэдэ хүтэлбэрилгын шэнэ органууд — агропромышленна нэгэдэлнүүд гол анхаралаа хандуулдаг байна. Республикын олохон районуудта тэдэнэр хүдэржэжэ байна, агропромышленна комплексын элдэб шатануудай ажал ябуулгые таарилдуулан табиха дүй дүршэлтэй болоно, үйлэдбэриин үрэ дүнгүүдые һайжаруулгада эдэбхитэйгээр нүлөөлнэ. Гэбэшье Бүхэсоюзна экономическа зүблөөн дээрэ тэмдэглэгдэһэнэй ёһоор, бүхы нэгэдэлнүүд шэнэдхэн хубилгалгын удхые, эрхэнүүд болон арга боломжонуудаа гүнзэгыгөөр ойлгоогүй байһаар, һалбаринууд, хоорондын холбоое хангалтагүй удаанаар бэхижүүлнэ.

Арадай депутадуудай Соведүүд, республикын министерствэнүүд болон албан зургаанууд агропромышленна комплексдо хүтэлбэрилгын гуримые улам бүри тогтууритай һайнаар табиха, нэгэдэлнүүдэй хүдэлмэридэ али болохоор нүлөөлхэ, Эдеэ хоолой программые амжалтатайгаар бэелүүлгэдэ тэдэнэй хубитые дээшэлүүлхэ ёһотой.

Арадай хэрэглэмжын эд бараа ехээр үйлэдбэрилэн гаргалгада, тэдэнэй ассортиментые үргэдхэлгэдэ, шанарыень һайжаруулгада Соведүүдэй харюусалгые дээшэлүүлхэ шухала гэжэ КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленум дээрэ тэмдэглэгдээ һэн. Республикын правительство, нютагай олонхи Совет зургаанууд эдэ асуудалнуудта гол анхаралаа хандуулна. Табан жэлэй үнгэрһэн гурбан жэл соо РСФСР-тэ арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгэ—8 процентээр, харин соёлой-ажаһуудалай ба ажахын хэрэглэмжын эд бараа гаргалга 15 процентээр дээшэлһэн байна. Гэбэшье арадай үргэнөөр хэрэглэдэг эд бараа үйлэдбэрилгые ехэдхэхэ, тэдэнэй шанарыень һайжаруулха арга боломжонууд үшөөл гүйсэд хэрэглэгдэнэгүй.

Худалдаа наймаанай захилнуудые гүйсэд дүүрэнээр хангахын тула нютагай мэдэлһээ дулдыдангүй предприяти бүхэнэй арадай хэрэглэмжын эд бараа гаргахын тула, иимэ зорилготойгоор нютагай түүхэй эдүүдые, үйлэдбэриин үлэгдэлнүүдые һайнаар хэрэглэхын тула арадай хэрэглэмжын эд бараа гаргалгын түсэбүүдые дүүргэхын түлөө хиналтаяа Совет зургаанууд шангадхаха уялгатай.

КПСС-эй ЦК-гай апрелиин Пленум дээрэ нютагаа социально-экономическа талаарнь комплексноор хүгжөөхын түлөө Соведүүдэй, тэдэнэй гүйсэдхэхэ зургаануудай харюусалгые дээшэлүүлгэдэ онсо анхарал хандуулагдаа һэн гэжэ В. И. Воротников хэлэбэ. Конституцитай зохилдуулан, Соведүүд тэдэнэй газар дээрэ байрладаг бүхы предприятинуудай, эмхинүүдэй ажал ябуулгые эдэбхитэйгээр хинаха, экономическа ба захиргаанай районуудай хоорондо таарамжатай һайн холбоо барисаа тогтоолготой хүтэлбэрилгын һалбари, һалбариин гол ёһые зүбөөр тааруулан табиха, экономическа ба социальна асуудалнуудые зохилдуулан холбохо ёһотой.

Москва болон Ленинградай, Алтайн хизаарай, Владимирска областиин Соведүүд энэ талаар горитой дүй дүршэлтэй болонхой. Жэшээнь, Свердловско областьдо бүхы районно, городской ба 400 гаран поселково, сельскэ Соведүүд удаан болзорой комплексно түсэбүүдээр хүдэлнэ. Депутадай бүлэгүүд, постнууд эдэ түсэбүүдые бэелүүлгые хинадаг юм. Иимэ хандаса үйлэдбэриин үрэ дүнгүүдтэ һайнаар нүлөөлнэ.

Гэхэтэй хамта хаа хаанагүй Соведүүд болон элдэб албан зургаанууд үгээ ойлголсодоггүй байна. Олохон районуудта, илангаяа шэнээр элдүүрилэгдэжэ байһан нютагуудта барилгын түсэбүүд таһалдуулагдана, үйлэдбэри болон үйлэдбэридэ хабаагүй һалбаринууд таарамжагүйгөөр хүгжөөгдэнэ. Демографическа, байгаали хамгаалгын, транспортна ушар баримтануудые ёһотой һайнаар хараада абангүй республика дотор зарим предприятинуудые бариха газар тодорхойлогдодог байна. Зарим хотонуудые болбосон түхэлтэйгөөр хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ дутагдалнууд ушарна.

Элдэб мэдэлэй предприятинуудай ажал ябуулгые зохилдуулан табиха, хинаха хэрэгые үдэр бүри гүнзэгыгөөр эрхилхэ, ниитэ гүрэнэй аша туһые нангинаар сахиха, тиихэдээ нютагай аша туһые харагһан али бүхы ушар баримтануудые усадхаха гээшэ Соведүүдэй шухала зорилго болоно.

Удаань хүн зоной һуудал байдалые һайжаруулгада, транспортын хүдэлмэриие гуримшуулгада, харгы замые хүгжөөлгэдэ Соведүүдэй болон депутадуудай үүргые дээшэлүүлхэ тухай элидхэлшэ хэлэбэ. Партиин социальна политикада улам ехэ һуури эзэлдэг боложо байһан арадай элүүрые хамгаалгые саашадань хүгжөөхэ гээшэ Соведүүдэй саг үргэлжын анхарал оролдолго болоно гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

Орон доторнай ажалай журамые бэхижүүлхын түлөө тэмсэл дэлгэрүүлэгдэнхэй. Энэнь үйлэдбэриин хэмжээнүүдтэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгэдэ һайнаар нүлөөлжэ, ехэ үрэ дүнгүүдые үгэнэ. Ажахы эрхилэлгын бүхы шатануудта жаяг журамые бэхижүүлхэ шухала.

Конституци дотор батадхагдаһан Соведүүдэй засаг захиргаан гансал тэрэнэй удха соо бэшэ харин тэрэнэй ажал ябуулгын түхэл шэнжэдэ элеэр харуулагдадаг байна гэжэ элидхэлшэ мэдүүлбэ. Соведүүдэй бүхы эмхидхэлэй-ниитэ хүдэлмэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ, тэрэнэй демократическа түхэл шэнжэнүүдые гүнзэгырүүлхэ, нарижуулан һайжаруулха шухала. Энээнтэй дашарамдуулагдан, Соведүүдэй сессинүүдтэ бэлдэхэ, тэдэниие үнгэргэхэ хэрэгтэ элидхэлшэ анхаралаа ехээр хандуулба. Һүүлэй жэлнүүдтэ сессинүүд удха түгэлдэрөөр үнгэрдэг болоо, тэдэн дээрэ зүбшэн хэлсэгдэдэг асуудалнууд үргэдхэгдөө, депутадуудай үүсхэл эдэбхи дээшэлүүлэгдээ гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ. Сессинүүдэй хүдэлмэриие эмхидхэхэ, тэдээндэ бэлдэхэ олохон шэнэ, һонирхолтой шэнжэнүүд олдоһон байна. Зарим нютагуудта элидхэлнүүдэй секцинүүд, Соведүүдэй шиидхэбэринүүдэй проектнүүд депутадуудта эртээнһээ эльгээгдэдэг байна, ажалша коллективүүдтэ зүбшэн хэлсэгдэнэ. Соведүүдэй болон ажалша коллективүүдэй үмэнэ гүйсэдхэхэ комитедүүдэй тоосоонууд бүри бүтэмжэтэй һайн, үргэн ехэ болонхой.

Арадай депутадуудай Соведүүдэй саг үргэлжын комиссинууд бүри һайнаар хүдэлдэг боложо байна. Экономическа ба социальна хүгжэлтын түсэбүүдые зохёолгодо, тэдэниие бэелүүлхын түлөө хиналтада, Соведүүдэй сессинүүд дээрэ зүбшэн хэлсэгдэхэ асуудалнуудта бэлдэлгэдэ, тэдэниие зүбшэн хэлсэлгэдэ саг үргэлжын комиссинууд эдэбхитэйгээр хабаадана. Зорилгонуудынь, тэдэнэй хүдэлмэриин гол түхэл шэнжэнүүдые, онол аргануудые тодорхойлһон нютагай Соведүүдэй саг үргэлжын комиссинууд тухай дүримые РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй баталан абаһан ушар энэ талаар ехэ нүлөө үзүүлһэн байна.

Соведүүдэй хиналтын уялгануудай удха шанарые дээшэлүүлхэ шухала. Теэд олохон совет зургаануудай ажал ябуулгада хиналтын ба гүйсэдхэлгые хиналтын һула талань байһаниинь халагламаар, гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ. Хиналтын олон янзын аргануудай дунда депутадуудай асуултанууд онсо һуури эзэлдэг. Гэбэшье олохон Соведүүдтэ тэдэнэр үргэнөөр дэлгэрээгүй байха юм.

Россин Федерациин совет ба ажахын зургаанууд депутадуудай эдэбхитэй хабаадалгатайгаар һунгагшадай захяануудые бэелүүлхэ талаар ехэ хүдэлмэри ябуулна. Республикын мүнөө жэлэй зарлалай нютагай Соведүүд һунгагшадай 390 мянганһаа дээшэ захяа бэелүүлхэ гэжэ шиидэнхэй. 1984 оной январиин 1-нэй байдалаар 245 мянган захяа бэелүүлэгдээд байба.

Соведүүд ба тэдэнэрэй гүйсэдхэхэ зургаанууд һунгагшадай захяануудтай холбоотой хүдэлмэриие саг үргэлжэ һайжаруулха уялгатай. «Соведэй бэелүүлхэ гэжэ шиидэһэн захяае түсэбтэ заатагүй оруулха, тэрэниие бэелүүлхын тула материальна мүнгэ зөөри һомолдог гуримтай болохо хэрэгтэй» гэжэ СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй заседани дээрэ нүхэр К. У. Черненко хэлээ һэн.

Олониитэтэй, ажалша коллективүүдтэй харилсаа холбоогоо бэхижүүлхэ гээшэ Соведүүдэй амжалтатай ажал ябуулгын шухала эрхэ нүхэсэл болоно гэжэ элидхэлшэ хэлээ. Ажалша коллективүүд тухай хуулиин ёһоор ажалшадай һонирхолые, эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые тодорхой һайнаар мэдэхэ, хото, хүдөөгэй социальна ба соёлой хүгжэлтын, ажал эмхидхэлгын, хүнүүдэй һуудал байдалай болон амаралтын шухала асуудалнуудые тэдэнэрэй хабаадалгатайгаар ходо зүбшэн хэлсэдэг байха гээшэ, Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэй, саг үргэлжын комиссинуудай, бүхы депутадуудай ажал ябуулгын шухала талань болоно.

Коммунис партиин зүгһөө хүтэлбэрилгэ арадай депутадуудай Соведүүдэй хүсэнэй эшэ үндэһэн байгаа, байһаар заһандаашье, гэжэ элидхэлшэ онсолон тэмдэглэбэ. Депутадуудай уялгануудые дүүргэхэ, ажалшадай асуултануудта анхаралтайгаар хандаха талаар коммунистнууд жэшээ харуулха, арадай һунгамалнуудай ажалай эдэбхи үүсхэлые үомашуулан шэглүүлхэ уялгатай.

КПСС-эй ЦК-гай апрелиин Пленум, СССР-эй арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Соведэй нэгэдэхи сесси юрэнхы эрдэмэй ба мэргэжэлэй һургуули хубилган шэнэлхэ гол шэглэлнүүдые хаража үзөөд, һайшаажа байгаа гэжэ В. И. Воротников саашань хэлэбэ. Ниитэ нэгэн, ажалай политехническэ һургуулиин, һуралсалые бүтээсэтэй ажалтай холбоотойгоор үнгэргэхэ ленинскэ гол ёһонууд улам гүнзэгырүүлэн хүгжөөгдэһэн байна. Һургуулиие хубилган шэнэлэлгэ хадаа бүхы министерствэнүүд болон албан зургаануудай, арадай депутадуудай Соведүүдэй, арадай ба техническэ мэргэжэлэй һуралсалай зургаануудай, ажалша коллективүүдэй ба һуралсалай эмхинүүдэй тусхай зорилготой олон жэлэй хамтын ажал ябуулгын шухала шатануудай нэгэниинь байха болоно.

Һурагшадай ажалай бэлэдхэлдэ — һургуули хубилган шэнэлэлгын шухала асуудалда үгэ хэлэгшэ тодорхойгоор тогтожо хэлэбэ. Залуушуулай мэргэжэлээ шэлэн олоходонь туһалха, хамтын хэрэгэй аша туһада үнэн сэхээр хүдэлхэ эрилтэ хүмүүжүүлхэ талаар арадай депутадуудай Соведүүд ехэ үүргэ дүүргэхэ уялгатай. Һурагшадые һургаха ба хүмүүжүүлхэ тодорхой, һуралсалай эмхи зургаануудтай зүбшэн хэлсэжэ таарылдуулһан программа зохёоходонь, жэл бүри тэдэнэрэй ажалай практика эмхидхэхэдэнь ажалша коллектив бүхэндэ имагал тэдэнэр туһалха ёһотой.

Һургуули хубилган шэнэлхэ гол шэглэлнүүдэй ёһоор һургуулинуудта ба һунаагдаһан үдэрэй бүлэгүүдтэ, һургуулиһаа гадуурхи эмхи зургаануудта ба ажаһуудаг газартань һургуулиһаа гадуур үнгэргэгдэхэ хүмүүжүүлгын бүхы хүдэлмэри городской ба районно Соведүүдэй гүйсэдкомуудта, арадай гэгээрэлэй таһагуудта даалгагдана гэжэ үгэ хэлэгшэ онсолон тэмдэглэбэ. Һурагшадай һуралсалай ба һургуулиһаа гадуурхи хүдэлмэриин нэгэдэлые хангаха, һуурин дээрэнь хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие таарууһаар бэелүүлхэ, гэр бүлэдэ үзүүлэгдэдэг туһаламжа шангадхаха, үхибүүдые хүмүүжүүлгын түлөө тэрэнэй харюусалгые дээшэлүүлхэ гээшэ имагтал Соведүүдэй бэелүүлхэ уялга болоно.

Совет һургуули хубилган шэнэлэлгэ хадаа үнэхөөрөө бүгэдэ арадай хэрэг, хүгжэлтэ түгэс социалис обществые нарижуулан һайжаруулгын таһаршагүй хубинь мүн. Арадай гэгээрэлые саашадань хүгжөөхэ талаар партиин хараалһан стратегическэ программые удаа дараалан үсэд нэгэрүүгээр бэелүүлхэ гээшэ Соведүүдэй үндэр уялга болоно.

Коммунис парти, бүхы совет хүнүүд КПСС-эй XXVII съездэ бэлдэжэ байна гэжэ саашань үгэ хэлэгшэ хэлэбэ. Партийна съездэ бэлэдхэлэй үедэ олониитэ ажалшадай ба зохёохы эдэбхи үүсхэл дээшэлдэг, обществын ажабайдалай бүхы талада һайнаар нүлөөлдэг байха юм.

Коммунис партияа нягтаар тойрон жагсаһан совет арад этигэл найдалтайгаар урагшаа шэртэнэ. Хүгжэлтэ түгэс социалис обществые саашадань нарижуулан һайжаруулха, коммунизм тээшэ дабшалтын шэглэлые тодорхойлхо КПСС-эй Программые шэнээр редакцилалга манай обществын урдахи байгуулалтын үргэн ехэ хараа замуудые нээхэ юм.

Бүхы совет хүнүүдтэл адли, Россин Федерациин ажалшад арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбүүдые дүүргэхэ талаар бүри үсэд шангаар, эмхитэйгээр хүдэлхэ, манай социалис Эхэ ороной экономическа болон оборонно хүсэ шадалые эсэшэ сусашагүйгөөр бэхижүүлхэ, партиин хараалһан асари ехэ зорилгонуудые бэелүүлгэдэ горитой хубитаяа оруулха юм гэжэ В. И. Воротников КПСС-эй Ленинскэ Центральна Комитедые найдуулба.

КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленумэй, СССР-эй Верховно Соведэй сессиин шиидхэбэринүүдые совет хүнүүд ехэ дэбжэлтэтэйгээр угтан абаа гээд элидхэл тушаа үгэ хэлэгшэд мэдүүлбэ. Пленум ба сесси дээрэ нүхэр К. У. Черненкын хэлэһэн үгэнүүд доторхи заабаринууд болон тобшололнуудые Россин Федерациин ажалшад буримүһэн дэмжэнэ, хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлнэ гэжэ тэдэнэр тэмдэглэбэ.

Партиин социально-экономическа политикые бэелүүлхэ, ажахын байгуулалтые хүтэлбэрилгые нарижуулан һайжаруулха талаар республикын арадай депутадуудай Соведүүд эмхидхэлэй болон политико-хүмүүжүүлгын ехэ хүдэлмэри ябуулдаг байна. Соведүүдэй эрхэ, түлөөлэлгэеэ ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэдэг, нөөсэнүүдые бэдэрдэг, дутуу дунданuудтай тэмсэл ябуулдаг тухай үгэ хэлэгшэд тодорхой жэшээнүүдые харуулһан байна. Хүтэлбэрилгын зургаануудта Соведүүдэй оруулдаг дурадхалнууд болон ажаглалтануудай шухала удха тэмдэглэгдээ. Арадай түлөөлэгшэд-депутадууд һунгагшадай захяануудые дүүргэхын түлөө тэмсэдэг, ниитэ-гүрэнэй аша туһые һалбариин ба территориальна аша туһатай зүбөөр таарылдуулха гэжэ оролдодог байна.

Гэхэтэй хамта Соведүүдэй арга боломжонууд үшөөл хүсэд бэшээр хэрэглэгдэнэ гэжэ үгэ хэлэгшэд тэмдэглэбэ. Зарим газарта депутадууд эдэбхи үүсхэл багатайгаар хүдэлнэ. Зарим эмхинүүд ба предприятинууд Соведүүдэй һанамжые тоодоггүй, элдэб асуудалнуудые шиидхэхэдээ албан захиргаанай тала баримталдаг байха юм. Дутуу дунданuудые усадхаха замуудые, республикын ажабайдалай бүхы талануудта Соведүүдэй үүргые дээшэлүүлгэдэ туһа нэмэри болохо хэмжээнүүдые дурадхаһан байна.

Депутадууд: КПСС-эй Московско горкомой секретарь **А. М. Роганов**, «Ленинградский металлический завод» гэжэ турбина бүтээлгын үйлэдбэриин нэгэдэлэй бригадир **В. С. Чичеров**, Татарай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ **А. Б. Багаутдинов**, КПСС-эй Пензенскэ обкомой нэгэдэхи секретарь **Ф. М. Куликов**, Московско областиин Одинцовско районой «Москворецкий» совхозой механизатор **В. И. Прахов**, арадай депутадуудай Костромской областной Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ **К. В. Донцов**, ВАСХНИЛ-ай вице-президент, ВАСХНИЛ-ай Сибириин отделениин Президиумэй Түрүүлэгшэ **П. Л. Гончаров** болон бусад элидхэл тушаа үгэ хэлэбэ.

Кировскэ областиин «Путь Ленина» колхозой түрүүлэгшэ депутат А. Д. Червяковһоо, Псковско областиин «Октябрь» совхозой механизатор, депутат Н. Д. Яковлеваһаа РСФСР-эй хүдөө ажахын барилгын министр В. П. Батраковой нэрээр асуултанууд ороо гэжэ сессиин хүдэлмэриин үедэ түрүүлэгшэ мэдээсэбэ. Кировскэ областиин тосхонуудта гэр байра бариха түсэбүүдые, Псковско областиин колхоз, совхозуудта гэр байра, социально-соёлой ба коммунально-ажаһуудалай хэрэглэмжын объектнүүдые бариха түсэбүүдые министерствын эмхинүүд болон предприятинууд дүүргэнэгүй гэжэ асуултанууд дотор хэлэгдэнэ. Энэ гээгдэлые усадхахын тула министерство юу хэхэ байнаб гэжэ мэдээсэхыень депутадууд гүйһан байна.

Депутадуудай асуултануудые зүблэхэ зүйлдэ оруулха, сессиин хүдэлмэриин һүүлдэ тэдэниие хаража үзэхэ гэһэн шиидхэбэри баталан абтаба.

Июниин 20-до сесси хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлээ.

(ТАСС).

«САГААН АЛТАЯ» ...БЭРЭЭР ХУРЯАЯ

...жэлнүүдтэ республикын олонхи колхоз, совхо... ...нишод, мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд хонидойн... ...эмхитэйгээр хайшалха, нооһоной шанар һай... асуудалнуудта онсо анхарал хандуулдаг бо... ...ээнэй ашаар ажахынууд хонидойнгоо нооһо ...орто, гээлтэгүйгөөр хайшалжа абана. Тиигэжэ ...мнай хонишод гүрэндэ нооһо худалдаха арбан табан жэлэй түрүүшын гурбан жэлэй түсэбтэ ...дые амжалтатайгаар бэелүүлэнхэй. Илангаяа ...хар-Шэбэрэй, Сэлэнгын, Бэшүүрэй, Хяагтын, ..., Хорины районойхид энэ хэрэгтэ хубитаяа ...р оруулаа юм. Энээнтэй хамта нооһоной шанар ... нарин меринос нооһон ехээр абтадаг болоо.

...үедэ малай үбэлжэлгын, түл абалгын дүнгүү... ...жо, хурьгад эхэһээ һалгаагдаад, хонишодой... ...ө нэгэ харюусалгатай хаһа — «сагаан алтаяа» ...уряажа абаха саг хүрэжэ ерэбэ. Ээлжээтэ ха... ...мээр бэлдэхэ гээшэ ажахы бүхэнэй хүтэлбэри... зооветеринарна мэргэжэлтэдэй, партийна бо... органуудай мүнөөдэрэй эгээл шухала зорилго ...идой нооһо хайшалалгада нарин нягтаар бэл...э, түрүү аргануудые үргэнөөр хэрэглэжэ, хай... пунктнуудай хүдэлмэри зүбөөр эмхидхэһэнэй ...а жэлнүүдтэ олохон колхоз, совхозуудай хү...шэд энэ шухала ажалаа 10—12 үдэрэй тур...ргэдэг байһан. Энэ талаар Хорины районой ...озойхидой дүй дүршэл һайшаагдамаар. Тэдэ...ой нооһо хайшалалгын хүдэлмэридэ эртээнһээ ...ншалтай. Энэ жэлдэ июниин эхеэр томодхог...т гүйсэд бэлэн болгогдоод байгаа. Эндэ бүхы ...ь оньһожоруулагданхай. Гүрэндэ тушаагдаха ...үнөө үдынхид хиргажа эхилээд байна. Хонидой...н шанартайгаар хайшалжа абаха хэрэгтэ онсо ...андуулагдана. Хонид хайшалалгада уридшалан ... хүлнүүдэйнь, толгойнь бутархай нооһон амяа...алагдажа абтана. Пунктын дэргэдэ нооһоной ...орхойлдог лаборатори хүдэлнэ. Арадай хинал...н депутадуудай постнууд бүхы хүдэлмэриин ...шалгажа байдаг. Хайшалагшадай ажалай ту...ральна болон материальна урмашуулганууд ... хүдэлмэриин шанар хараада заатагүй абтадаг

...эй түрүү дүй дүршэлые хүршэ Хорины, «Геор... совхозойхид халан абажа, байгша ондо хони... хайшалха пунктнуудаа мүн лэ эртээнһээ бэл...гэжэ эхилэнхэй. Жэшээнь, Хорины совхоздо ...адаар дүршэл ехэтэй механизаторнууд, хони...гша классуудай һурагшад томилогдонхой. Тэдэ... дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүнгүүд гур...үхэндэ согсологдожо, түрүүшүүлэй хүндэлэл...ы, сахилгаан хуудаһанууд гаргагдадаг юм. ...н 12 үдэрэй туршада 500 хони хайшалжа, ...ерһээ доошо бэшэ нооһо тушааһан хайшалаг... социалис мүрысөөндэ илагша гэһэн хүндэтэ ...э хүртэхэ байна.

...эрхүү гурим Зэдын районой Оёорой, Мухар... ...айоной «Эрдэм» совхозуудта, Сэлэнгын райо... ...тсъездын, Баргажанай районой Карл Марксын колхозуудта хэрэглэгдэдэг юм.

...хамта байгша ондо зарим ажахынуудта хони... ...о хайшалалгада бэлэдхэл унжагайрна. Хайша...һон машина, түхеэрэлгэнүүд бэлэн болгог...ктнуудта нооһо нлгаха, шанарыень шалгаха ...йшалагшад үшөөл хүсэд бүридхэгдөөгүй бай...ооһо орёожо багсалха, амһарталха, уяха, тэм...эргэсэл, шэрэ будаг гэхэ мэтэ хүсэд абтаагүй ... Нооһо шалгаха олохон лабораторидо түхеэ... ...имэрхүү байдал Хурамхаанай районой Ар...аргын, Сэлэнгын районой «Бестужевский», ...йоной Хүдэриин, «Пограничный» совхозуудта ... ажахынуудта үзэгдэнэ. Тиимэһээ түбхын ту... ...хоз, совхоз бүхэндэ хонидой нооһо хайшал...дые, шанарыень шалгаха лабораторинуудые ...наар бэлдэхэ, электро-хайшануудай болон ...үдэй дутуу зүйлнүүдыень хүсэлдүүлхын тула ...энүүдые абаха, тиигэжэ хонидой нооһо хайша...үдэлмэриин 10—12 үдэр соо дүүргэхэ арга ...ашиканuудые тодхохо ушартай.

...икын «Госкомсельхозтехникэ» колхоз, совхо... ...айшалалгын пунктнуудта байһан түхеэрэлгэ...ү хэрэгсэлнүүдые хүсэлдүүлжэ үгэхэ, пункт...ническэ талаарнь хангаха хүдэлмэри эртээн...хэ ёһотой.

...алта» ехээр абаха хэрэгые мэргэжэл шада... ...айшалагшад, классировщигууд, мастер-заһаба... тоо бүридхэгшэд болон бусад хүдэлмэри...эхилхэ байһаниинь мэдээжэ. Тиимэһээ энэ ... найдамтай, ажалша бэрхэ хүнүүдые шэлэ... шухала. Хонидой нооһо хайшалалгын эхил...үүдтэ дүршэл ехэтэй хайшалагшад-инструк...ион мэргэжэлтэдэй хүтэлбэри доро семинар ...эндэ хонидой нооһо түргөөр хайшалха онол ...үдые олоор һургаха хэрэгтэй.

...эй нооһо саг соонь хайшалжа абаха, хони...уд соо унаһан нооһоной таһардаһа суглуулха, ...ооһо хэзээ хайшалжа эхилхэб гэжэ отара бү...рыень зүбөөр тодорхойлхо, хонидой нооһоной ...р хөөрэжэ байһаниие хараадаа абан, отара ...рүүшээр хонидые түүбэрилэн хайшалха хэм...аха зэргэтэй.

... нарин утаһанайнь гарасые зүбөөр тодор...хоз, совхозуудай лабораторинуудай хүдэлмэ...руулха, һаадгүйгөөр хүдэлгэхэ тушаа рес...үдөө ажахын министерствын, хүдөө ажахын ...ые бэлэдхэлгын ба шанарыень шалгалгын ...пекциин зүгһөө хэмжээнүүд абтаха болоно.

...адгүйгөөр, таһалтаряагүйгөөр тушаажа аба...һайн эрхэ байдал бии болгохо, нооһоной ша... зүбөөр тодорхойлхо, угаагдаһан нарин ута...асые нарииаар сэгнэхэ тушаа Улаан-Үдын ...н комбинадай хүдэлмэрилэгшэд онсо анхарал ...ёһотой.

... хайшалалгын шухала хүдэлмэридэ хабаа...үнда социалис мүрысөө үргэнөөр эмхидхэхэ, ...ооһэнэй, моральна болон материальна урма...иид гурим баталжа, хүнүүдтэ ойлгуулха, хай... пунктнуудта бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллаха ... олгохо, тэндэнь халуун эдеэ хоолоор ханга... политическэ хүдэлмэри ябуулха асуудалнуу... партийна, профсоюзай организацинуудай ...шэд, мэргэжэлтэд шиидхэхэ уялгатай.

...э республикымнай хонишод 2800 тонно сэ... нооһо гүрэндэ худалдаха социалис уялга ...идой, эртын хурьгадай нооһые саг соонь, ...һайн шанартайгаар хайшалжа абаха арга ...эсэд бии.

...гүрэндэ Буряад ороной һайн дураараа оро...хэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис ... оролсожо, байгша жэлдэ «сагаан алтаяа» ...илтэ хоролтогүйгөөр хуряан абаха гээшэ ...алшадай нэрэ хүндын хэрэг, харюусалгатай

...АБШАЛГА ТҮЛЭГ ДУНДАА

...орожо, тарая... ...оумэн олошор... ... ажалшад ха...ые дүүргээд, ...ойноһоо харуу...уряалгада бэл... урдахи районо..., ешмээн эдеэ...ин, Таджики...йджанай бусад ...эдхэлэй пункт... ургасын ороо...лээ.

...сабшалгын ха...олоно. Дунда ...икануудта, Ук...ахстанда, Хойд... Хара хүрьһэтэй ...та, бусад ню...нуud таримал ...о хуряана. Бү... хыдөө колхоз, совхозуудта 9,4 миллион гектарай ногоон сабшагдажа, 3,6 миллион тонно үбһэн, 9,2 миллион тонно сенаж бэлэдхэгдээд байба.

Үбһэ сабшалга хүдөөдэхи халуун хүдэлмэриин хаһа мүн. Хүдөөгэйхидтэ тэрэ хэды дадал болоһоншье һаа, зунай шэнэ, хаһа бүхэн өөрын онсо шэнжэтэй байдаг. Тиимэһээ хуряалгын хүдэлмэри ябуулхадаа, тэдэниие хараада абаха хэрэгтэй болодог. Гэбэшье ногооной түрүүшын ургасые түргөөр хуряаха эрилтэ хэзээдэшье хубилдаггүй юм. Ногооной түргэнөөр ургахын, тэрэниие хоёрдохёо сабшахын тула тиимэ эрилтэ табигдана.

(ТАСС-ай корр.).

КПСС-эй ЦК-гай ИЮНИИН ПЛЕНУМЭЙ ШИИДХЭБЭРИНҮҮДЫЕ БЭЕЛҮҮЛХЫН ТҮЛӨӨ

ТҮРҮҮШЫН ДҮНГҮҮД, СААШАНХИ ЗОРИЛГОНУУД

КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй болоһон сагһаа хойшо тэбхэр нэгэ жэл үнгэрбэ. Энэ хугасаа соо партиин ЦК-гай Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэдэ районоймнай бүхы партийна организацинууд ехэ анхарал хандуулжа, үзэл сурталай-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин ашаүрые дээшэлүүлхэ талаар зохихо хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлээ. Коммунистнууд болон районой бүхы ажалшадай эдэбхи үүсхэлые дэмжэн, Гусиноозерскын горком, парткомууд, партийна эхин организацинууд ниитэ-политическэ, ойлгуулагжын хүдэлмэри яһала ябуулна.

Үзэл сурталай, хүмүүжүүлгын асуудалнуудаар партиин горкомой пленум, районой эдэбхитэдэй суглаан, семинарнууд, зүблөөнүүд үнгэрэгдөө. КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, үзэл сурталай хүдэлмэрие саашадань улам нарижуулха тухай КПСС-эй горкомой холын хараатай түсэб баталагдаад, бэелүүлэгдэжэ байнхай. Хүмүүжүүлгын ба зоной дунда ябуулагдадаг политическэ хүдэлмэриин элдэб аргануудые үйлэдбэриин болон эмхидхэлэй хүдэлмэритэй нэгэдүүлэн ябуулха тухай методическа зууршалганууд партийна эхин организацинуудта үгтэһэн байна.

Партиин Гусиноозерскын горкомдо, парткомуудта мэдээсэлэй бюллетеньнүүд гаргагдана. Экономическа тоо, баримтанууд, ойлгуулагжын хуудаһанууд, лекцинүүдэй, хөөрэлдөөнүүдэй тематика болон бусадшье баримтата материалнууд агитаторнуудта, политинформаторнуудта ба лекторнүүдтэ бэлдэгдэжэ барюулагдана.

КПСС-эй горком, партийна организацинууд коммунистнуудай болон партийнабэшэ хүнүүдэй марксистско-ленинскэ ба экономическа һуралсалда горитой анхарал хандуулдаг болоо. Марксизм-ленинизмын үндэһэ һууриин богон научна коммунизмын һургуулинуудта — 1701, марксизм-ленинизмын университедтэ, партийно-ажахын эдэбхитэдэй болон олоной хабаадалгатай элдэб янзын һургуулинуудта 477 хүн һуража гараба. Экономическа һуралсалда 4093 хүн мэргэжэлээ дээшэлүүлээ. Марксистско-ленинскэ теориин асуудалнуудые өөрын түсэбөөр шудалдаг коммунистнуудай тоо олошороо. Гусиноозерскын ГРЭС-эй партийна эхин организаци марксистско-ленинскэ һуралсалай хүдэлмэрие эли бодо һайжаруулаа. Хэшээлнүүдэй теоретическэ хэм хэмжээнэй дээшэлһэнэй ашаар шагнагшадай эдэбхинь, һуралсалдаа хандалгань һайжараа. Эндэ ниитын гуримаар хүдэлдэг политическэ гэгээрэлэй кабинет нээгдэжэ, тэрээн соонь элдэб литература, харуулан ойлгуулха болон техническэ хэрэгсэлнүүд табигданхай.

ГРЭС-эй барилгын управлениин, Галуута Нуурай станциин, «Туяана» нэгэдэлэй филиалай, Ленинэй, XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозуудай, Тельманэй нэрэмжэтэ совхозой партийна организацинууд коммунистнуудай политическэ һуралсалда ехэ анхарал хандуулдаг байна. Пропагандистнар Ю. Бальхаев (Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз), Е. Лубсанова (XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоз), В. Яковенко, В. Шаров (Гусиноозерскын ГРЭС) болон бусад хэшээлнүүдээ ойлгосотойгоор, олон баримтатайгаар, теоретическэ һайн бэлэдхэлтэйгээр үнгэргэдэг байха юм.

Шагнагшадай ажалай ба ниитын эдэбхиие дэбжүүлгэдэ ёһотойл нүлөө партийна һуралсал үзүүлдэг гээшэ. Жэшээнь, ГРЭС-эй барилгын управленидэ, нёдондо жэлэйхигээ сасуулбал, үйлэдбэриин түрүүшүүл 25 хүнөөр олошороо, коммунис ажалай ударнигууд 162-һоо 241 хүн болотороо ургаа. Ажалһаа гээгдэн һааталга 21 процентээр үсөөрөө.

Пропагандист З. Сусловада даалгадаг шагнагшад өөрынгөө коллектив соо ойлгуулагжын хүдэлмэридэ олоороо хабаадуулагдана. Энэ пропагандистын 16 шагнагшадай 8-иинь агитаторнууд юм. З. Суслова бригадирнуудта илангаяа ехэ анхарал хандуулдаг. Жэшээнь, энэ һургуулиин шагнагша Г. Гантимуровай хүтэлбэрилдэг барилгашадай бригада нёдондо жэлдэ барилга дээрэхи социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ гараа һэн. 1984 ондо энэ бригада хамтын подрядай гуримаар ажалаа эмхидхэжэ, эдэбхи үүсхэлээ дээшэлүүлэн, абьяастайгаар ажаллажа байнхай. «Туяана» нэгэдэлэй Гусиноозерскын филиалда политическэ һуралсал һайнаар үнгэрөө. Эндэхи һургуулида (пропагандист В. Хабаргин) ехэнхидээ дунда шатын хүтэлбэрилэгшэд-мастернууд, бригадирнууд һурадаг юм. 12 шагнагшад сооһоо 5-иинь коммунис ажалай ударнигууд. Тэдэнэр бултадаа өөһэдынгөө участогта агитаторнуудаар хүдэлдэг. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбүүдые 10 хүниинь амжалтатайгаар дүүргээ. Эдэ зоной дүрбэниинь политическэ һуралсалда эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг гээшэ.

XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо тодорхой экономико шудалдаг һургуулиин пропагандистаар ажахын ахамад экономист С. Санжиева хүдэлдэг. «Хамтын подряд—хүдөөдэ» гэһэн курса шудалхадаа, коллективэй ажабайдалтай нягта холбоотойгоор хэшээлнүүдээ үнгэргэдэг. Тракторно-тариан ажалай хоёр бригада хамтын подрядта оруулагдажа, шэнэ гуримаар хүдэлнэ.

Агитационно, ниитэ-политическэ хүдэлмэри ажалшадта ехэ нүлөө үзүүлдэг болонхой. Хүн зонтой уулзажа, тэдэнтэй нюуса нөөсэгүйгөөр, үнэн сэдьхэлһээ хөөрэлдэхэдэ, партиин үгэ олониитэдэ ойлгосотой болодог, бүхы коллективүүдэй хүн бүхэнэй урма зориг бадардаг гээшэ. КПСС-эй горком болон партийна эхин организацинууд агитаторнуудай, политинформаторнуудай, лекторнүүдэй ба элидхэлшэдэй бүридэл шэнээр хаража үзөө һэн. Энэ хэрэгтэ һайн бэлэдхэлтэй мэргэжэлтэд, үзэл сурталай хүдэлмэрилэгшэд болон хүтэлбэрилэгшэд хабаадуулагдаа. Тэдээндэ туһаламжа үзүүлхэ талаар семинарнууд хараалагданхай. Мүнөө жэлдэ партиин горкомой дэргэдэ үзэл сурталай эдэбхитэдэй мэргэжэл шадабари дээшэлүүлхэ һургуули нээгдэһэн байна. Энэ һургуулида политинформаторнуудай бүлэгүүдые хүтэлбэрилэгшэд, агитколлективүүдые даагшад хабаадана.

Район соомнай, мүн Гусиноозерск городтошье ниитын хүдэлмэриһөө хашардаггүй, бүхы үнэн сэдьхэлһээ партийна даабарияа дүүргэдэг агитаторнууд олон. Тэрэ тоодо, XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон Д. Будаева өөрынгөө хүдэлдэг газарта агитатораар баталагданхай. Нүхэр Д. Будаева СССР-эй Гүрэнэй шангай лауреат, Октябрьска Революциин, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденуудай кавалер, залуушуулай бэрхэ һурган хүмүүжүүлэгшэ юм.

Тиихэдэ КПСС-эй Гусиноозерско горкомой бюрогой гэшүүн, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Булагай фермые даагша Т. Дашинимаева ажал дээрээ абьяас харуулдаг, үйлэдбэри дээрээ эмхидхэгшэ, һурган хүмүүжүүлэгшэ, залуушье һаа, зондоо хүндэтэй, ажалдаа эрилтэ ехэтэй хүн байха юм. Фермэнь жэл бүхэндэ үндэр үрэ дүн түйладаг, мүнөө жэлэй үбэлжэлгын үедэ энэ коллектив социалис мүрысөөндэ шударгы хабаадажа, абаһан уялгануудаа гүйсэд дүүргэбэ. Тэдэ үбэлэй һаранuудай үедэ фермээрээ дунда зэргээр үнеэн бүхэнһөө 1458 килограмм һү һаажа, 158 килограммаар социалис уялгануудаа үлүүлэн дүүргэбэ.

Партиин политикые ажалшадта ойлгуулан, агитаторнууд— XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой һүнэй фермые даагша С. Цырендоржиева, Холбоолжоной уурхайн экскаваторые жолоодогшо, КПСС-эй горкомой бюрогой гэшүүн П. Ковалев болон бусад эдэбхитэй һайнаар ойлгуулагжын хүдэлмэри ажалшадай дунда ябуулна.

Бүгэдэ зондо һайшаагдаһан ниитэ полит-үдэрнүүдэй ашатуһань ехэ. Энээн тушаа КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленум дээрэ тэмдэглэгдэһэн байна.

Район соомнай май һарада зэлжээтэ полит-үдэр «КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые болон СССР-эй Верховно Соведэй нэгэдэхи сессиин тогтоолнуудые бэелүүлгэ — бүгэдын гол зорилго» гэһэн темэдэ зорюулагдажа, эдэбхитэйгээр, һонирхолтойгоор үнгэрөө. Партиин горкомой пропаганда ба агитациин таһаг, партийна эхин организацинууд эмхидхэлэй, бэлэдхэлэй хүдэлмэри һайнаар ябуулаа. Бүхы элидхэлшэдтэ, «Знание» бүлгэмэй лекторнүүдтэ тоо, баримтанууд, мэдээсэлэй хуудаһанууд, туһаламжа болгон үгтэһэн байна.

Энэ полит-үдэр 103 элидхэлшэд 3936 шагнагшадтай хөөрэлдэһэн, бүхы асуудалнуудтань тодорхой харюунуудые үгэһэн байна. Жэшээнь, Сэлэн-Дүүмэ поселогой «Темник» кинотеатр соо 200 гаран хүнүүд — заһабарилгын-механическа заводой хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, Сэлэнгын совхозой хүдэлмэришэд, багшанар, врачнууд, алба хаагшад суглараһан байна. Энэ уулзалгада КПСС-эй Гусиноозерско горкомой нэгэдэхи секретарь А. С. Аржанович, райгүйсэдкомой түрүүлэгшэ И. А. Ербанов, ЦРБ-эйн ахамад врач В. Макарова, райпогой түрүүлэгшэ М. Цынгунов, районой прокурор П. Селиверстов болон поселково Соведэй, Сэлэн-Дүүмын заһабарилгын-механическа заводой, Сэлэнгын совхозой хүтэлбэрилэгшэд хабаадаа. Энэ поселогой олонхи хүн зон табиһан асуудалнуудтаа тодорхой харюунуудые абаа.

Партийна организацинуудай ябуулжа байһан үзэл сурталай-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ажалшадай ниитын-политическэ, ажалай эдэбхиие улам хүгжөөнэ. КПСС-эй Гусиноозерскын горком ажалшадай дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулхадаа, ажахын хүтэлбэрилэгшэдые эдэбхитэйгээр хабаадуулна.

Гусиноозерскын ГРЭС-эй партийна организацида үзэл сурталай хүдэлмэриин талаар планерко һайнаар үнгэрдэг. Тэдэнэй дүй дүршэл партиин горкомдо һайшаагдаад, мүнөө бүхы район соо дэлгэрүүлэгдэхээр зууршалагдаба. Хэнэйшье мэдэһээр, иимэ хүдэлмэри КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленум дээрэ һайшаагдаһан гээшэ.

Эдэ планерконууд ехэнхидээ һара бүхэнэй һүүлшын четвергдэ баталагдаһан тусхай түсэбөөр үнгэргэгдэдэг. Жэшээнь, Гусиноозерскын ГРЭС-эй партком үзэл сурталай талаар планерконуудай үнгэрхые шалгажа, үйлэдбэриин асуудалаар болодог планерконуудта тэдэнээ адли болгохогүйн түлөө хиналта хэдэг.

Эмхидхэлэй болон үзэл сурталай, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри, ажалшадай түсэбтэ даабарияа дүүргэхэдэ ехэ нүлөөтэй.

Партийна эхин организацинууд ажалай бүтээсые 1 процентээр түсэбһөө гадуур дээшэлүүлхэ, продукциин өөрынь үнэ сэнгые 0,5 процентээр хямдаруулха гэһэн уряае дэмжэн, ажалша коллектив бүхэнэй эрхэ байдалые хараада абан, ойлгуулагжын хүдэлмэри ябуулна. Жэшээнь, мүнөө жэлэй нэгэдэхи кварталай дүнгөөр ГРЭС-тэ ажалайнь бүтээсэ 3,1 процентээр дээшэлжэ, 590 мянган түхэригэй нэмэлтэ олзо ороо. 1983 ондо үйлэдбэридэ техническэ түйлалтануудые болон ухаалан зохёолго, уралан нарижуулга хэрэглэһэнэй ашаар энэ предприяти 200 мянган түхэригэй олзо абаа һэн.

Галуута Нуурай шахтын коллектив энэ жэлэй I кварталда малтагдаһан шулуу нүүрһэнэй өөрынь үнэ сэн 8 процентээр хямдаруулаа. Нэгэ хүдэлмэришэн дээрэ хаража үзэбэл, һарын ажалай бүтээсэ дунда зэргээр 113 процент болоо. Эдэ түйлалтануудай ашаар апрель һарада түсэбһөө гадуур 15 мянган түхэригэй продукци худалдагдаа, жэлэй эхинһээ 22 мянган тонно нүүрһэн түсэбһөө үлүүлэн малтагдаа.

Мүн нэгэдэхи кварталай дүнгөөр Гусиноозерскын леспромхозой хүдэлмэрилэгшэд бэлдэһэн модонойнгоо өөрынь үнэ сэнгые 8 процентээр хямдаруулаа. Ажалайнь бүтээсэ дээшэлээ. Дүрбэн һарын туршада дурсагдаһан леспромхоз 2 мянган кубометр модо түсэбһөө үлүү бэлэдхээ.

Эдэбхи ехэтэйгээр, ажалай эрхим журам харуулан И. Гавриловай, А. Орловой, А. Конопелькын, Л. Малашенкын модо бэлэдхэлгын томодхогдоһон бригаданууд ажаллана. Модо зөөдэг машинын жолоошод П. Шкляевай, Е. Собенниковэй бригаданууд һарынгаа даабаринуудые 120 процентһээ дээшэ дүүргэнэ.

КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, манай районой ажалшад үндэр амжалтануудые түйлажа байнхай. КПСС-эй Гусиноозерскын горком, партийна эхин организацинууд хүн зоной эдэбхи үүсхэлые дэмжэн, партиин хараалһан зорилгонуудые амжалтатайгаар дүүргэлгэдэ бүхы хүсэ шадалаа, арга боломжонуудаа зорюуланхай.

М. АНГАРХАЕВ,
КПСС-эй Гусиноозерскын горкомой секретарь.

ҮҮЛТЭРТЭ ХОНИДНАЙ ОЛОШОРОГ ЛЭ

Жэл бүхэндэ үнгэргэгдэдэг үүлтэртэ хонидой выставкэ-аукцион республикын үүлтэртэ хони үсхэбэрилдэг ажахы, фермэнүүдэй байдалые харуулһан тусхай конкурс мэтээр үнгэрдэг юм. Байгша оной июниин 23-да болохо зэлжээтэ юһэдэхи выставкэ-аукцион бэһал иимээр үнгэргэгдэхэ юм. Эндэ ажахынууд, үүлтэртэ малай гүрэнэй нэгэдэлнүүд Забайкалиин үүлтэрэй Буряад түхэлэй хонидые асаржа харуулхаһаа гадна зоотехническэ эрдэмэй түйлалтануудые, мүн хони үсхэбэрилгэдэ үүлтэр һайжаруулха талаар түрүү дүй дүршэл бусадта дамжуулан үгэхэ болоно ха юм.

Мүнөө республика доторнай хонидой үүлтэр һайжаруулха талаар горитойхон хүдэлмэри ябуулагдана. Саашадаашье хонидой ашаг шэмые эрид дээшэлүүлхын тула ехэ ажал хэгдэхэ зэргэтэй.

Манай республикын ажахынуудта үсхэбэрилэгдэһэн Забайкалиин үүлтэрэй Буряад түхэлэй хусанууд, эмэ хонидые худалдажа абаад үсхэбэрилхэ дуратайшуул захаһаа олон байдаг. Мүнөө үедэ иимэ үүлтэрэй ашаг шэмэ ехэтэй хонидые республикымнай 15 районой 130 ажахы үсхэбэрилнэ. Илангаяа Зэдын районой Борьёогой совхоздо, «Коммунизм» колхоздо, Хэжэнгын районой Загаһатын совхоздо, Бэшүүрэй районой «Победа» колхоздо, Улаан-Үдын районой «Байгал» учхоздо, Ивалгын ОПХ-да үсхэбэрилэгдэһэн хонид ашаг шэмэ ехэтэй байһаараа бусадһаа илгардаг.

Буряад түхэлэй хонид нооһо элбэгтэй байхаһаа гадна бэеэр томонууд, нютагайнгаа хүйтэн уларилда таараһан байха юм. Манай эндэ үсхэбэрилэгдэдэг хонидые түхэрэен жэлэй туршада бэлшээхэдэ таарамжатай.

Хони олоор үсхэбэрилдэг ажахынуудта иимэ үүлтэрэй хуса бүхэнһөө 10—12 килограмм нооһо, эхэ хонидһоо 4—4,5 килограмм, зуһагуудһаа — 4,8, түлгэнүүдһээ 4 килограмм нооһон абтана. Тиихэдэ шэгнүүрээрээ бэһал булюу ехэ байха юм.

Бүхы республика доторхи байдалые абажа харабал, һүрэг хонидой үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэри һанаһанда хүрэмөөр жэгдэ ябуулагданагүй. Буряад түхэлэй хонид хаа хаанагүй олошоруулагданагүй, Илангаяа Ахын, Баргажанай, Хурамхаанай, Захаминай, Загарайн районуудта жэл бүхэндэ эхэ хонидоо искусственна аргаар үрэжүүлхэ хүдэлмэри биратай һайнаар эмхидхэгдэжэ ябуулагданагүй.

Заншалта юһэдэхи выставкэ-аукциондо үүлтэртэ хонидые үсхэбэрилдэг олохон ажахы, фермэнүүд хабаадалсахаар хүлеэгдэнэ.

Л. ХАРДАЕВ,
республикын үүлтэртэ малай гүрэнэй нэгэдэлэй таһагай начальник.

ВЛАДИМИР ИЛЬИЧ ЛАПИН УЛААН-ҮДЫН «ЭЛЕКТРОМАШИНА» ЗАВОДТО ЭЛЕКТРО-ГАГНУУРШАНААР ХҮДЭЛДЭГ ЮМ. ВЛАДИМИР ИЛЬИЧ ДААЛГАГДАҺАН ХЭРЭГТЭЭ ТОН НАРИНААР ХАНДАДАГ, ОРЁО НАРИН ЮУМЫЕ САГ СООНЬ, ҺАЙН ШАНАРТАЙГААР БҮТЭЭҺЭН БАЙДАГ. ЭРХИМ БЭРХЭ АЖАЛАЙНГАА АШААР ТЭРЭ ЗАВОД СООГОО ХҮНДЭТЭЙ БОЛОНХОЙ. ПАРТИИН ОБКОМОЙ ГЭШҮҮН В. И. ЛАПИН ЗАВОДОЙНГОО НЭГЭДЭХИ ЦЕХЭЙ ПАРТИЙНА ОРГАНИЗАЦИИН СЕКРЕТАРИИН ОРЛОГШЫН ТУШААЛТАЙ. ҮЗЭЛ СУРТАЛАЙ ТАЛААР ВЛАДИМИР ИЛЬИЧ НИИТЫН ХҮДЭЛМЭРИ ЯБУУЛДАГ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Электро-гагнууршан, коммунист В. И. ЛАПИН.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

ЭМХИТЭЙГЭЭР ЯБУУЛНА

Сэлэнгын районой Тельманэй нэрэмжэтэ совхозой луговодууд жэл бүри тогтууритай баян ургаса абаха бата найдамтай үндэһэ һуури табидаг юм. Эдэнэр энэшье жэлдэ газарай үрэжэл һайжаруулха талаар яһала ехэ хүдэлмэри ябуулжа байнхай. Тус ажахынхид габшагай гурбан һарын туршада бүхыдөө 13,5 мянган тонно органическа, 214 тонно минеральна үтэгжүүлгэ тариалан болон нуга сабшалан дээрэ гаргаха, ехэнхи талмайгаа уһалха даабаритай.

Эдэ бүхы хүдэлмэриие бэелүүлхэ талаар тусхай онь-һожоруулагдамал отряд байгуулагдаһан байна. Тэрэниие мелиоратор мэргэжэлтэй Даба Цыденович Аюшеев хүтэлбэрилнэ. Тус отрядта бульдозер, наг шэбхэ ашаха түхеэрэлгэ, МТЗ-50 түхэлэй гурбан, К-700, Т-150 түхэлэй нэгэ-нэгэ трактор даалгагданхай.

Эдэнэр мүнөө дүн хамта 6000 тонно органическа үтэгжүүлгэ нуга сабшалан дээрэ шэрээ. 168 кубометр һургааг, сабшалан хорёолхо столбнуудые бэлэдхээ. Тиихэдэ 1100 гектар нуга сабшалан, 880 гектар тариалан дээрэ минеральна үтэгжүүлгэ гаргагдаа, сабшалан нэгэ дахин уһалагдаа, сэбэрлэгдээ. Газар ундалуулха талаар Тохойн, Жаргалантын уһалууриин системэнүүд хүдэлгэгдэжэ эхилэнхэй.

Онь-һожоруулагдамал отрядай гэшүүд хамтын подрядай гуримаар хүдэлжэ, баян ургасын үндэһэ һуури табижа эхилээ.

Ажахын луговодууд өөһэд өөһэдынгөө участогууд дээрэ хүдэлмэреэ ябуулна. Совхозой нэгэдэхи отделениһээ 22 луговод, Сутайн отделениһээ 9 луговод сабшалангаа уһалжа байна.

Н. ЦЫБИКДОРЖИЕВ.

МҮРЫСӨӨНЭЙ ТҮРҮҮ ЗЭРГЭДЭ

ЗАЛУУ ХОНИШОНОЙ ЗАЛИРШАГҮЙ ЗОРИГ

ЗУРАГЛАЛ

Хүн бүхэн гушаад наһандаа ябахадаа эрмэлзэл зоригтой, юушье бүтээжэрхихэ шадалтай, өөрынгөө харгые зүбөөр олоһон, шэлэһэн мэргэжэлдээ гүйсэд даданхай, дүршэл шадабаряаршье баян, аха захатанһаа гээгдэнгүй ажаллаха дүршэлтэй болоһон байдаг гээшэ. Эды наһандаа баатаршалгашье гаргаһан, дэлхэйе тойроодшье ерэһэн, даалгагдаһан ажалдаа амжалтануудые түйлаһаншье хүн зон орон доторнай али олон ааб даа. Иимэ хүнүүдэй нэгэн — Хурамхаанай районой Уланхаанай совхозой ахалагша хонишон Дамбо Хубусхеевич Дамбинов гээл һаа, алдуу болохогүй. Тэрэ түрэл ажахыдаа табадахи жэлээ хонин һүрэг эрхилэлсэжэ, эршэ түгэсөөр ажаллажа ябана.

...Иимэ юумэн болохо гэжэ оройдоошье мэдээгүй байһан залуу хүбүүн абаһаар ехээр сошордоо һэн. Ушарынь юуб гэхэдэ, совет армиин уялгата албанһаа бусажа ерэһэн Дамбодо түрэһэн эхэнь даажа ябаһан отараяа дамжуулжа үгэхээ һанаһан байгаа бшуу.

— Эжы, юун гэнэ гээшэбта? Юрэдөөл, отара даажа шадахагүйб. Нэгэ-хоёр жэлдэ танайнгаа хажууда ябаха байгаа хүн бэшэ гүб? — гэжэ хүбүүниинь мэгдэһэндээ хэлээ һэн гэхэ.

— Хүбүүмни, ехээр бү бахарда. Би түрүүшын жэлдэ хажуудашни байгаад, заабари заншал үгэжэ. бага-сага туһалжашье ябана аабзаб. Холо ошохогүй ха юмбиб. Һаянай бэемни муудаад, шамайгаал хүлеэжэ байгаа һэм. Энэ асуудалаар ажахынгаа хүтэлбэрилэгшэдтэй, мэргэжэлтэдтэй хөөрэлдөө бэлэйб. Тэд тэдэнэр балай арсаагүйл даа, — гээд эхэнь номгон дарууханаар харюусаа бэлэй.

Иигэжэ 1979 оной хабар комсомолой гэшүүн Дамбо Дамбинов хорин нэгэн наһандаа эхэ хонидой отара даажа абаһан намтартай. Даамгай, түни түбшэн зантай залуу хүбүүн энэ ажалдаа хамсыгаа шаман ороо һэн. Тэрэ зунай элдин һайхан сагые зүбөөр хэрэглэн, эхэ хонидойнгоо шадал тэнхээень нилээд нэмээгээ, тэдэнээ һайса таргалуулхые оролдоо. Мүн нажартаа шадаха соогоо үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ хабаадалсаһаншье байна. Иигэжэ хүдэлмэреэ зүбөөр эмхидхэжэ шадаһанай ашаар түрүүшынгээ үбэлжэлгые гарза хоролтогүйгөөр, амжалта түгэсөөр үнгэргөө һэн. Тэрэ жэлдэ хонишон хүбүүн отарынгаа зуун эхэ хонин бүриһөө 100 хурьга абажа, бүрин бүтэнөөр тушаагаа, толгой бүхэнһөөнь 3,6 килограмм нооһо хайшалжа, түсэбөө холо үлүүлээ бэлэй. Энэ түйлаһан амжалтаараа Дамбо зон нүхэдэйнгөө нютагайхидайнгаа найдабариень харюулжа шадаха байһанаа гэршэлэн харуулаа.

Малшанай бүлэдэ хара багаһаа хойшо хүмүүжүүлэгдэһэн, бэрхэйшээлнүүдһээ сухариха гээшые мэдэхэгүй, сүхэрхэ, голхорхо зангүй, хараалһанаа заатагүй бүтээжэл һаладаг хүн хадаа түрүүшынгээ жэлһээ өөрынгөө шадабарие, арга боломжые харуулжа шадаа бшуу. Эжынгээ хажууда хүдэлһэн хүбүүн хонишоной мэргэжэлэй оншо аргыень шудалан, хоёрдохи жэлээ зуун эхэ хонин бүриһөө 110 хурьга абажа түлжүүлээд, хонин бүхэнһөө 3,6 килограмм нооһо хайшалаад, ажалай амжалтын «амта» таняа бэлэй.

Ямаршье хүн жэл ошохо бүри ажалдаа дүршэдэг, үлүү һайн дүнгүүдые түйладаг ха юм даа. Дамбошье тухай иигэжэл хэлэхээр.

Эгээл хоёрдохи жэлээ хонишоноор хүдэлжэ ябахадаа, Дамбо нютагтаа ветеринарна хүдэлмэрилэгшээр ажалладаг Галинатай танилсажа, хуби заяагаа ниилүүлээ һэн. Иигэжэ Уланхаанай совхоздо шэнэ гэр бүлэ бии болобо гэһэн һонин түрэл нютагаарнь дары түргэнөөр тараа бэлэй.

Залуу хонишоной гэр бүлэ гурбадахи жэлээ зуун эхэ хонин бүриһөө 112 хурьга түлжүүлжэ тушаагаа, толгой бүхэнһөөнь 3,4 килограмм нооһо хайшалаа. Тиигэжэ Дамбо Галина хоёр ажахынгаа, удаань районойнгоо эрхим хонишодые ахижа гараад, мүнөө болотор Хурамхаан нютаг соогоо хэндэшье мүхөөгөө үгөөгүй ябана. Гансал районойнгоо суута хонишон Светлана Нимаевна Банзеватай ана-мана мүрысэдэг юм.

Энэ богони хугасаа соо иимэ үндэр дүнгүүдые яагаад түйланат гэһэн асуудалда, тэрэ иигэжэ харюусаа һэн:

— Юун тиимэ үлүү ондоо «арга» бидэ хоёрто байхаб даа. Манда шэлэмэл һайн үүлтэрэй хонид үгы юм. Тиигэжэ заримашуул һанажашье болохо, Бултандал адли совхозой нэгэл үүлтэрэй хонид ха юм. Хурьгадые олоор абаха гээшэ оролдолгын хүсэн лэ байха даа. Тиигэжэл би ойлгогшоб. Минии һанамжаар нэн түрүүн зун-намарай үедэ хонидоо һайса адуулжа, таргалуулхал хэрэгтэй. Хурьгадаа хабар эртүүр таһалбал, эхэнүүдынь амардагшье, хүсэ шадалаараршье һайн байдаг. Саашань эхэ хонидоо саг соонь, һайн шанартайгаар үрэжүүлхэ гээшэ тон удха шанартай. Һүүлээрнь үбэлэй үедэ түрэхэ хонидоо һайнаар харууһалха, эдеэлүүлхэ гээшэ элитэ ааб даа. Тиигээд лэ хонидой түрэлгын үедэ хурьгадыень бүрин бүтэнөөр тэнжээхэ ажал шухала ха юм...

Оролдолгын лэ хүсэн... Эдэ бүгэдэ малшан бүхэнэй хэлэдэг лэ үгэнүүд ха юм даа. Юрэнхыдөө, алишье ажахын малшад, хонишод бултадаа адлирхуул эрхэ байдалда ажалладаг гээшэ. Тезд оншыень олоһон, эли бодо үлүүгээр оролдоһон лэ хүнүүд хододоо амжалта түйладаг ха юм. Иимэ хүнүүдэй нэгэн хорин зургаа наһатай Дамбо Дамбинов болонол даа!

Эдэ хоёр залуу зон аад хүнһөөл һаа ондоогоор үлүү оролдосотойгоор ажалладаг хонишод. Хэрбээ хонидойнгоо, хурьгадайнгаа үбшэлбэл, Галина Ринчиновна өөрөө эмшэлдэг, аргалдаг юм. Үбһэ тэжээлээ эдэнэр өөһэдөө бэлэдхэдэг заншалтай. Ямаршье жэл болог, жииртээл 1000-гаад центнер үбһэ тэжээл нөөсэлһэн лэ байха. Нёдондо тус коллектив отарынгаа хонидто 1300 центнер үбһэ, 600 центнер зелёнко бэлэдхээ һэн. Түрэлгын үедэ, ургаса хуряалга соо дүү хүбүүн Цыдыбынь ходо ерэжэ хамһалсадаг. Дамбиновтан гансал хараа амяа хараад ябадаг зон бэшэ, харин ниитын ажалай түлөө бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн хүдэлдэг, урагшаа һанаатай, ёһотойл коммунис шэнжэтэй бүлэ юм.

— Байра байдал тухайгаа хөөрэжэ үгыт,—гэжэ хонишондо хандахада:

— Манай бригада «Олсо» гэжэ газарта үбэлжэдэг юм. Эндэхи хонидоймнай байра тиимэшье һайн гэхээр бэшэл даа. Юуб гэхэдэ, жэл бүхэндэ хабартаа байрымнай дороһоо уһан гаража, бидэнэрые ехэл мэгдэхээдэг. Мүнөө жэлдэ хонидойнгоо дал хорёоень гурбадахяа урилан барябди. Иимэ байдалда байгаад хүдэлхэдэ, нилээд бэрхэтэйшье, хүндэхэншье, гэжэ тэрэ харюусаа һэн.

Нүхэр Дамбиновай хүндэ хүшэр байдалда ажаллаһан аад, үндэр дүн түйладагыень онсолон тэмдэглэхээр. Байгшашье ондо Дамбо Хубусхеевичэй даадаг бригадынхид зуун эхэ хонин бүриһөө 112 хурьга абажа, социалис уялгаяа нэрэтэй солотойгоор бэелүүлбэ. Нооһо хайшалха даабарияа амжалтатай дүүргэхэ байһандань батаар найдамаар.

Эдэ дүнгүүдтэнь баясангүй байхаар аал?! Эрхим лэ дүнгүүд ха юм. Арадай ажахые хүгжөөхэ арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын гурбан жэлэй хахадынь үнгэрхэнь. Энэ үнгэрһэн хугасаа соо залуу хонишон Дамбиновай гэр бүлын бүтээһэн ажалынь һайн дүнгүүдтэй. Эдэнэрэй нооһо хайшалха, хурьга абаха табан жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхэ байһандань нэгэшье һэжэг түрэнэгүй.

Тэрэнэй ажабайдалда элдэбын ушарнууд болоо. Залуу хонишон түрэл Коммунис партитаяа хуби заяагаа холбоо, совхозой парткомой гэшүүнээр һунгагдаа.

Ажалдаа амжалтатай ябаһанайнгаа түлөө Дамбо Хубусхеевич ВЛКСМ-эй ЦК-гай зүгһөө «Табан жэлэй залуу гвардеец» гэһэн нэгэдэхи, хоёрдохи шатын, «Мал ажалай залуу түрүүшүүл», «Шэн габьяата ажалай түлөө» гэһэн энгэрэй тэмдэгүүдээр шагнагданхай. Тэрэ Буряад ороной комсомолой организациие ВЛКСМ-эй XIX съездэдэ делегадаар түлөөлэгдөө бэлэй.

— Энэ съездэдэ хабаадалсаха аза талаантай байһандаа бүхы наһандаашье мартахагүйб. Нютагайхидайнгаа үндэр этигэл найдабариень үнэн сэхэ ажалаараа харюулха нангин уялгатайб,— гэжэ Дамбо һаяшаг уулзахадам хэлээ һэн.

Тэрэнэй хэлэһэндээ заатагүй хүрэхэ байһандань найдамаар.

Һаяхан нютагайхидынь нүхэр Дамбиновые ехэ шагналаарнь халуунаар амаршалба. Энэмнай Ленинскэ комсомолой шангай лауреат болоо бшуу. Хэншье иимэ ехэ шагнал хайрада миин хүртэдэггүй. Дамбо Хубусхеевич энэ Ленинскэ комсомолой дээдын шагналда хүртэхэл ёһоороо хүртөө. Тэрэнэй табан жэлэй хугасаа соо оролдоһон ажалынь иимэ үндэрөөр сэгнэгдэбэ ха юм.

— Энэ ехэ үршөөл хайрада хүртөөд байхадаа, би юу хээбиб, үшөө юу хэжэ шадахабиб гэжэ досоогоо бодомжолоо һэм. Энэмнай ганса минии шагнал бэшэ, харин бултанаймнайл оролдоһоной аша үрэ мүн болоно ха юм. Нэн түрүүн, энэ үндэр шагналда хүргэһэн эжымни, ажалай ветеран — бүхы наһаараа хонишоноор хүдэлһэн Цындыма Абидуевна хубаалдаха ёһотой,— гэжэ тэрэ хэлээ һэн.

Зүб лэ даа. Тиимэл ха юм.

Ленинскэ комсомолой шангай лауреат Дамбо Дамбинов КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленумэй, Верховно Соведэй нэгэдэхи сессиин шиидхэбэринүүдтэ харюу болгон, бүри һайнаар хүдэлжэ, Буряад ороной Россин гүрэндэ һайн дураараа ороһоор 325 жэлэй ойе ажалай шэнэ амжалтаар угтаха, арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбые үлүүлэн дүүргэхэ байһанаа мэдүүлээ һэн. Энэ үндэр шагнал хайра тэрэниие бүри ехэ амжалтануудта зоригжуулна.

Д. ДОНДОКОВ.

ҮЛЗЫ ҺАЙХАН ТУҺАЛАМЖААР

табигдадаг. Нэгэ газарта 5-һаа 20 хүрэтэр гэрнүүд байдаг. Модон гэрнүүдынь нариотар модоор, дүрөэ, зургаа, найман углуутангаар баригдадаг. Үгытэйшүүлынь бургааһаар гэр барижа, тэрэнээ үхэрэй аргалаар шабадаг».

Буряадууд үни сагһаа хойшо хони, ямаа, үхэр, мори үсхэбэрилдэг түүхэтэй. Таалын урда зүгтэхи нютагуудта тэмээшье баридаг һэн. Тэдэ малынь бүхыдөө шахуу түлэреэн жэлдэ бэлшээридэ ябадаг байгаа.

XVIII зуун жэлэй тэнһээ хойшо зэргэлжэ һуудаг ородуудай нүлөөн доро буряадууд газар таряалан эрхилжэ, малаа тэжээхэ үбһэ ехээр сабшадаг боложо захалба. Үбһэ сабшалга, ута үбэлдөө малай эдихэ тэжээл бэлэдхэлгэ буряадуудай ажахыда ородуудай ерэхын урда тээшье хэрэглэгдэдэг байгаа. Теэд имагтал ородуудай жэшээгээр, ородой шэнэ һайн хажуур хэрэглэдэг болоһонһоо хойшо буряадууд үбһэ сабшалга үргэнөөр хэрэглэдэг болоо юм.

Мүн лэ XVIII зуун жэлэй хоёрдохи хахадһаа хойшо ородуудай нүлөө, туһаламжын ашаар буряадууд газар таряалан элдүүрилжэ эхилээ юм. Таряан ажал эрхилэлгэ буряадуудай мал ажал ябуулгада нилээд хубилалта оруулаа һэн. Энэнь хамагай түрүүн буряад малшадай ямар түхэлэй мал баридагта, тэдэнэй нүүдэлэй газарай бага бололгодо харагдажа эхилээ. Жэшээнь, таряа тарижа эхилһэн буряад малшад, урдынхидаа орходоо, үхэр олоор үсхэдэг, холо газарта олон дахин нүүхэсэ болиһон түүхэтэй. Харин тиихэдэ таряан ажал эрхилээгүй үлэһэн буряадууд урдынхидаал адляар гол түлэбтөө адуу, тэмээ, мүн хони, ямаа олоорнь үсхэдэг, нүүдэлэйнгээ газар дайдые ехээр хороогоогүй сандаа һэн.

Үбһэ сабшалга, таряан ажал эрхилэлгэ анха түрүүн Байгалай хойто талын буряадуудай дунда ехээр дэлгэржэ эхилээ һэн. Саашадаа Байгалай урда бэеын буряадууд мүншье таряа таридаг, үбһэ сабшадаг болоо юм.

XIX зуун жэлэй, илангаяа тэрэнэй һүүлшын жэлнүүдтэ Буряад ороной ехэнхи нютагуудта урдын нүүдэл малшад һуурижан түбхинэжэ эхилээ юм. Тэдэнэр юрэнхыдөө үбэлжөөн, зуһалан гэжэ хоёр газарта ажаһуудаг болоо һэн.

Буряадуудай үбэлжөөндэнь ородуудай байшан гэрэй түхэлтэй бүдүүн модоор баригдаһан, хэдэн сонхотой гэрнүүд, амбааршуу байранууд, малай хотон, хүдаг гэхэ мэтын барилганууд баригдадаг болоо һэн. Зуһалан газарнуудта буряадуудай мүн лэ модоор баригдаһан, зарим нютагуудта һэеы гэрнүүд байдаг һэн.

Таряан ажал эрхилэлгэдэ үбһэ сабшалгада буряадууд ородуудһаа абтаһан гү, али тэдэнии һажаажа хэһэн зэр зэмсэгүүдые—хажуур, тармуур, хадуур, түмэр анзаһан, борьоой гэхэ мэтые хэрэглэдэг һэн. Энэнь ажалай бүтээсые нилээд дээшэлүүлдэг, малшад таряашадай ажаүйлэдбэриие хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэхэн туһаламжа болодог байгаа.

Тиин буряадууд таряа тариха, ургуулха, хуряаха талаар ородуудай тэрэ үеын түрүү дүй дүршэлнүүдые халан абажа, нилээд һаин ургаса абадаг байһан юм.

Үбһэ ногоо ургуулха талаар буряадууд зарим нютагуудта онсо ехэ амжалтануудые туйлаа юм. Сабшалан газарнуудые һубаг татажа уһалха, тэндэнь наг шэбхэ элбэгээр тараажа, ногооной ургасые дээшэлүүлхэ талаар буряадууд тон ехэ шадабаритай болоо һэн. Шэбхээр үтэгжүүлэгдэһэн, саг соонь уһалуулагдаһан сабшаланһаа буряадууд десятина бүхэнһөөнь 200-һаа 350 пүүд хүрэтэр үбһэ хуряадаг, байгаа, харин тиихэдэ юрын сабшалан газарһаа миил 50—125 пүүд абадаг һэн.

Үбһэ сабшалга үргэнөөр хэрэглэжэ эхилһэнһээ хойшо буряадуудай гол баялиг болохо малай үсхэбэридэ нэмэлтэ арга боломжонууд бии болгогдоо һэн. Энээниие иимэ тоо баримтанууд гэршэлнэ: 1897 ондо Байгалай урда тээхи буряад ажахынуудта 30 миллионһоо үлүү пүүд үбһэ хуряагдаа һэн. Тэрэнь нэгэ тэжээлтэ малда (нэгэ үхэр гү, али 5 толгой хони ямаа гү, али мориной гурбанай хоёр хуби) юрэнхыдөө 28 пүүд хүртэхэ хэмжээтэй байһан юм.

Тиимэ болохолооро, хаанта засагай үедэ Буряад ороной ажалша малша арадые дарлагша ангинуудай хэды ехээр мүлжэдэг байбашье, ород буряад арадуудай хоорондо ажахын ажаһуудалай талаар үни холын сагһаа хойшо нүхэсэл, хани барисаан тогтоогдоһон байна.

Агууехэ Октябриин социалис революциин, Совет засагай ашаар, Коммунис партиин ударидалга доро манай орондо бүхы арадуудай эбдэршэгүй холбоон байгуулагдаад, тэдэнэй дунда бодото дээрээ аха дүүгэй хани барисаан тогтоогдоо.

Манай Буряадай автономито республика бүхы совет арадуудай, нэн түрүүн агууехэ ород арадай туһаламжын, түрэл партиин ударидалгын ашаар түүхэтэ ехэ амжалтанудые туйлаа.

Жараад жэлэй саа тээ Буряад орондо имагтал хорёод жэжэхэн промышленна предприятинууд байгаа һаа, мүнөө хоёр зуугаад шахуу томо томо гэгшын промышленна нэгэдэлнүүд, комбинадууд, предприятинууд хүдэлнэ. Тэдэнэй бүтээдэг эд хэрэгсэлнүүдынь хэдэн арбаад харийн оронуудта, манай гүрэнэй олонхи республиканууд, областьнууд болон хизаарнуудта эльгээгдэнэ. 1923 онһоо хойшо жаран жэлэй туршада республикымнай промышленна үйлэдбэри 1500 шахуу дахин ехэ болоо.

Буряад оронойемнай мүнөө үеын хүгжэнги индустриальна республика болоһониинь ород арадай, хамагай түрүүн тэрэнэй хүдэлмэришэн ангиин, туһаламжын аша үрэнь болоно. Хэрбээ революциин урда тээ буряад зоной дунда хүдэлмэришэд гэжэ огто байгаагүй һаа, мүнөө совет хүдэлмэришэн ангиин зэргэдэ хэдэн олон тооto буряад хүнүүд ябалсана.

Урдын Буряадай ажахын гол һалбари болохо хүдөө ажахы мүнөө танигдахааар бэшэ ондоо болонхой. Революциин урда тээ манай хүдөө ажахыда оньһон техникэ, машина, тракторнууд огто хэрэглэгдэдэггүй байһаниинь мэдээжэ. Харин 1980-яад онуудта 10 мянган трактор, ороһоной 3 мянган комбайн, ашаанай 70 мянган шахуу автомобиль болон бусад олон янзын техникэ манай колхозууд, совхозуудта ашаглана. Энэ асари ехэ хүсэн бүхы совет арадуудай, ород арадай хүдэлмэришэн ангиин туһаламжын бодото гэршэ болоно.

Гүрэн түрын туһаламжын, манай хүдөөгэй ажалшадай эсэшэ сусашагүй ажал хүдэлмэриин ашаар республикымнай хүдөө ажахы совет засагай үедэ нилээд ехэ амжалта туйлаа.

Энээниие иимэ баримтанууд гэршэлнэ. 1923 ондо республикымнай тарилгын талмай хамтадаа 134 мянган гектар байгаа һаа, 1983 ондо 830 мянган гектар гэхэ гү, али 6-һаа үлүү дахин ехэ болоо. Мүн тэрэшэлэн гектар бүриһөө абтадаг ургаса ехэ болоһон байна. Нёдондо жэлдэ республика дотор гектар бүриһөө бүхыдөө 12,8 центнер орооһон абтаа, энэнь урданай дунда зэргын ургасаһаа нилээд үлүү болоно.

Республикымнай мал ажалай хүгжэлтын талаар амжалтанууд илангаяа эли тодоор харагдана. Малай тоо толгой совет засагай үедэ хэдэн дахин олон болоо. Хэрбээ 1923 ондо манайда хамтадаа 364 мянган үхэр, тэрээн соохоонь 156 мянган үнеэд байгаа һаа, нёдондо жэлдэ 506 мянган үхэр, 175 мянган үнеэд байгаа. Урдань үнеэн бүриһөө жэлдээ 500—600 килограмм һү һаадаг байгаа һаа, нёдондо жэлдэ — 1700 килограмм һаагдаа.

Революциин урда тээ Буряад орондо хамтадаа 546 мянган хони, ямаад байгаа һаа, нёдондо жэлдэ—1 миллион 758 мянган толгой байгаа. Энэнь гурбанһаа үлүү дахин олон болоно. Хэрбээ урдань нэгэ хониһоо 1—1,2 килограмм бүдүүн нооһо абадаг байгаа һаа, мүнөө—3,2 килограмм нарин, нарибтар нооһо абанабди.

Малай тоо толгойн нилээд олошорһоной, мал ажалай продукци гаргалгын хэдэн дахин ехэ болоһоной ашаар республикамнай мүнөө гүрэндэ мяха, һү, нооһо, үндэгэ худалдаха талаар онсо ехэ арга шадалтай болонхой. Нёдондо жэлдэ 60 мянган тонно мяхан, 226 мянган тонно һүн, 5791 тонно нооһон, 213 миллион үндэгэн, республикадамнай үйлэдбэрилэгдэжэ, нилээд ехэ хубинь гүрэндэ худалдагдаа.

Буряадай республикын ажахын, соёл культурын хүгжэлтэдэ Совет гүрэн, бусад арадууд, нэн түрүүн ород арад материальна туһаламжа үзүүлхэһээ гадна мүн ажахын бүхы һалбаринуудта хүдэлмэрилхэ олон тооto мэргэжэлтэдые бэлэдхэлгэдэ тон ехэ туһа хүргэнэ. Москва, Ленинград, Эрхүү болон бусад олон хотонуудай дээдэ һургуулинуудые дүүргэһэн хүбүүд, басагад Буряадаймнай бүхы нютагуудаар амжалтатайгаар ажаллана.

И. БАТУЕВА,
Буряадай филиалай Ниитын эрдэмэй институдай аспирант.

Хяагтын районой Шара-Голой участково больница гурбан медицинскэ пункттай юм. Эндэ үнинэй медфельдшернүүд Валерия Ивановна Русакова, Анна Анисимовна Воронина гэгшэд гуша гаран жэлдэ хүдэлжэ ябана. Валерия Ивановна 32 жэлэй саана Нижне-Тагильска фельдшерскэ һургуули дүүргэһэн намтартай, үнинэй нютагай зондо хүндэтэй нэрэтэй болонхой. 1-дэхи доктор категориин фельдшер Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозой парткомой гэшүүн, эхэнэрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: медфельдшер Валерия Ивановна Русакова.

С. БАЛДУЕВАЙ фототекст.

ҺУРАГШАДАЙ ЗУНАЙ АМАРАЛТА

СЭСЭРЛИГ УРГУУЛАГШАД

— Гэртэмнай ургадаг хүхэ дэльбэнүүдтэй хонхонууднай яагаа гэжэ һананат? Хүри улаан үнгэтэй болошоо. Эжытэйгээ ехэл гайхаабди,— гэжэ 6-дахи классай Ира Худякова ехэнүүд нюдэеэ бүри ехэ болгон, басагадтаа дуулгаба.

— Юуень гайхабаш! Ургамалнууд тухай номуудые олоор уншаха юм гүбэ... Дулаан уларилда дуратай апельсин хүрэтэрөө эндэмнай ургана ха юм. Нээрээ, нөөхи апельсинүүднай мондойлдошонхой байгаа һэн. Хараа һэн гүт?—гээд, Юля Маринова һэр-мэр гээдхинэ.

Хэни басагадынь — Эля Ким Катя Мартес хоёр «тиимэ, тиимэ ногоохонууд, түхэрэнүүд» гэлдэнэ. Бултадаа эдэмнай сэсэг һуулгаха, модо тариха, харууһалха дуратайнууд. Улаан-Үдын 1-дэхи дунда һургуулиин биолог-багша Тамара Николаевна Гаученова өөрынгөө шуналые — байгаалида дурлалаа шабинартаа дамжуулаа юм. Мүнөө 10-дахи класс дүүргэжэ байгшад сооһоо (классай хүтэлбэрилэгшэ нүхэр Гаученова) Лена Ильясова, Ира Михайлова, Таня Селиванова, Уля Соколова гэгшэд Буряадай багшанарай институдай биолого-химическэ факультедтэ орохоор бэлдэнэ. Тиихэдэ Геля Давыдова Эрхүүгэй багшанарай институдай энэл факультедтэ шалгалтануудые тушаахаар зэһэнэ.

— Класстайгаа хахасахань хүшэр даа. Аяар 7 жэлдэ эдэнтэй хүдэлөөб. Өөрынгөө предмедээр шадаха зэргээрээ мэдэсэтэй болгохые оролдооб. Байгалаар аяншалдаг, Дэдэ-Онгостойдо амардаг һэмди. Геолог, гидрометеоролог, биолог болохые олонхид хүсэнэ. Мүнөө оршон тойронхи уларилда, агаар, уһанда ехэ анхаралай хандуулагдажа байһан саг ха юм. Һургуулиин гаа дэргэдэхи участогта һурагшадай хүдэлмэриие мүнөө эмхидхэнэб,— гэжэ Т. Н. Гаученова хөөрэнэ.

Ажалай табадахи четверть түлэг дундаа гэжэ саг дары ойлгохоор. Лейкэ, хүнэг, хүрзэ гартаа бариһан хүбүүд, басагад һүүлшын грядкануудые хэжэ дүүргэжэ байба. Тэбхэр, түхэреэн, гурбалжан углуутай сэсэгэй эдэ клумбанууд июль һарада алаг эреэн болоод, нюдэ баясуулхал. 4-дэхи классһаа эхилээд, 7-дохи класс хүрэтэр 300-гаад һурагшад зунай туршада эндэ хүдэлхэ юм. Уһалха, бог үбһэ түүхэ, мододой хатаһан мүшэр тайража хаяха, теплицэ соо хүдэлхэ — уялганууд яһала олон даа. Уляангир, акаци, хуһанһаа гадна мойһоной, клёной хангал хоншуу ойр тойрон агаарта таража, аятай гээшэнь.

— Һургуулитнай ногоон сэсэрлиг соогоо «шунгашан хайл...»,—гэхэдэмнай, Тамара Николаевна тодожо абаад:

— Һурагшадайл ашаар даа. Классай хүтэлбэрилэгшэд урагшаа һанаатайнууд. Мүнөө түүхын багша, 7-дохи «б» классай хүтэлбэрилэгшэ Галина Митрофановна Калинина түрүүшын халаанда хүдэлэлсэнэ. Хойнотоһон, хүдэлмэриһөө хулжаһан һурагшад үгы. Баясамаар. Эндэһээл, багашье һаа, харюусалга мэдэрмээр хэрэгүүдһээ хүмүүжүүлгымнай үрэ дүн харагдана ха юм,— гэнэ.

Һэгэ жэлэй георгины, астра болон бусадшье сэсэгүүдһээ гадна туршалгын культуранууд — элдэб сортын оеос, шэниисэ, фасоль, бобы таригданхай. Һауканудай Һага академидэ ябадаг Галя Кучерева, Нина Фролова гэгшэд шэнжэлгэ-туршалгада илангаяа ульһатайнууд, тэсэбэритэй наринууд. Овощ сооһоо помидор, үгэрсэ, капуста, редькэ, укроп, мангир элбэгээр һуулгагданхай. Һургуулиин дэргэдэхи участогта хүдэлмэреэ жэл бүри жэшээтэ ёһоор ябуулдаг коллективэйхид Улаан-Үдын ажалшадай амаралтын паркда зунай эхеэр заатагүй туһа хүргэдэг, шефтээ абанхай юм. Ногоон дэбисхэрыень сэбэрлээ, модо, һөөгүүдые, болбосон зохид түхэлдэнь оруулаа, багашуулай наададаг талмайнуудые, байрануудые эмхи гуримтай болгоо.

Ороной Эдеэ хоолой программа бэелүүлгэдэ эндэхи һурагшадай хубита ехэ. Мүнөө 70-аад эдиршүүд Загарайн районой ажахынуудта ажалай ба амаралтын лагерьта һайшаалтайгаар хүдэлнэ.

«Байгаалида ленинскэ ёһоор хандаха» гэһэн уряа доро ажалайнгаа табадахи четвертиин хаһада ороһон эдиршүүднай түрэл хотоёо болбосон түхэлтэй болгохоһоо гадна, арбан нэгэдэхи табан жэлдэ арадай ажахын урда табигдаһан асари ехэ зорилгонуудые бэелүүлгэдэ шадалайнгаа зэргээр хабаадана бшуу.

Г. ТУРТУЕВА.

Казахстанай ниислэл Алма-Атагай Алатауска районой хүүгэдэй хоёрдохи поликлиникэдэ хүхоор үхибүүдые тамаржа һургаха зүбшэлэлгын түб байгуулагданхай. Дүй дүршэлтэй врачнар болон медицинскэ сестрануудай анхарал доро түрэһөөр гурбан долоон хоногтой үхибүүд тамаржа һурадаг.

Энэ түбтэ ябадаг үхибүүд сасуутанһаа түргэнөөр хүмүүжэнэ, эртэ ябажа, хэлэжэ һурана, үбдэнэгүй шахуу.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: гурбан һаратай Маша Тустановская эдеэндэ ехэ дуратай.

ТАСС-ай фотохронико.

ХИЛЫН СААНАҺАА
ТАСС · АПН

Нэгэн һаналтайгаар дэмжэнэ

УЛААН-БААТАР. «Термоядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахын түлөө совет болон монгол эрдэмтэдэй тэмсэл» гэһэн темээр уласхоорондын научна конференци МНР-эй ниислэл хотодо нээгдэбэ. Аха дүү хоёр ороной элитэ мэдээжэ эрдэмтэд — түүхэшэд, врачнууд, экономистнууд, биологууд тэрээндэ хабаадана.

Дэлхэй дээрэ политическэ байдалые гуримшуулан һайжаруулха талаар Советскэ Союзай ба социалис хани нэгэдэлтэ аха дүү бусад гүрэнүүдэй гаргаһан эб найрамдалта гадаадын политическэ үүсхэлнүүдые, дурадхалнуудые конференцидэ хабаадагшад нэгэн һаналтайгаар һайшаан дэмжэбэ. «Правда» газетын, американ журналист Дж. Кингсбери-Смидэй асуудалнуудта КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. У. Черненкын үгэһэн харюунууд мүнөө үеын эгээн шухала асуудалнуудые шиидхэлгэдэ Соведүүдэй ороной бүтэмжэтэй һайнаар хандадаг байлгын толотомо гэршэ болоно гэжэ тэмдэглэгдээ. Айхабтар шухала удха шанартай документнүүд болоһон совет хүтэлбэрилэгшын мэдүүлгэнүүд дэлхэй дээрэ шахардуу шанга байдалые һулаарулгын, арадуудай аюулгүй байдал хангалгын бодото зам заана.

МНР-эй Науканудай академиин вице-президент академик Ш. Цэгмид конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ, хүн түрэлтэнэй хуби заяанай түлөө эрдэм ухаанай түрүү үзэлтэй ажал ябуулагшад ехэ харюусалгатай юм гэжэ тэмдэглэбэ. Буу зэбсэгүүдые урдилдэн бүтээлгын, замбуулинай дайдада зэбсэг хэрэгсэлнүүдые гаргалгын ямар ехэ хойшолонгуудтай байһыень научна олониитэ һайн ойлгоно.

МЭДЭЭСЭЛЭЙ АСУУДАЛНУУД ХЭЛСЭГДЭНЭ

НЬЮ-ЙОРК. Мэдээсэлэй талаар ООН-ой комитедэй ээлжээтэ сесси ООН-ой штаб байшан соо нээгдэбэ. Уласхоорондын мэдээсэлэй шэнэ гурим тогтоолгодо хабаатай асуудалнуудые энэ шухала хуралдаанда хабаадагшад зүбшэн хэлсэхэ байна. США түрүүтэй империалис бүлэгөөрхид тэрээндэ эсэргүүгээр тэмсэнэ. Хүгжэжэ байгаа оронуудта баруунай гүрэнүүдэй худал хуурмаг мэдээсэл нэбтэрүүлгые болюулхые оролдожо байһан бэеэ дааһан байдалтай залуу гүрэнүүдэй хүсэлэл оролдолгонуудые социалис оронууд дэмжэнэ.

Ниитын мэдээсэлэй талаар ООН-ой Генеральна секретариин орлогшо Я. Акаси комитедэй сессиие нээхэдээ, эб найрамдалай суртал һургаалнуудые нэбтэрүүлгэдэ, ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахын түлөө тэмсэлдэ ниитын һанамжые элсүүлгэдэ, уласхоорондын эб найрамдалые бэхижүүлхэ талаар ООН-ой хүсэлэл оролдолгонуудые дэмжэлгэдэ бүхы оронуудай олониитын дунда мэдээсэлнүүдые дэлгэрүүлэн тараадаг хэрэгсэлнүүд шухала үүргэ дүүргэхэ уялгатай гэжэ тэмдэглээ. Фашизмые һамна бута сохижо, илалта туйлаһаар 40 жэлэй ойгой, Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин байгуулагдаһантай дашарамдуулан, энэ һайн һайхан үүргэ онсо удха шанартай болоно гэжэ тэрэ мэдүүлбэ.

ЮНЕСКО-гэй хэрэгүүдые эрхилдэг СССР-эй комиссиин түрүүлэгшын орлогшо Ю. Кашлев түрүүтэй совет делегаци мэдээсэлэй талаар ООН-ой комитедэй гурбан долоон хоногой туршa соо үргэлжэлхэ сессиин хүдэлмэридэ хабаадана.

СССР-эй ХАНИНАРАЙ УУЛЗАЛГА

ЛИССАБОН. «Эб найрамдал, хани барисаан, харилсаа холбоон»,— гэһэн уряа доро Советскэ Союзай ханинарай ниитэ национальна уулзалга Португалиин ниислэл шадархи Байша-да-Баньейрэ хотодо болобо. Португалиин ба СССР-эй хоорондо дипломатическа харилсаанай тогтоогдоһон 10 жэлэй ойдо тэрэ зорюулагдаһан байгаа.

Энэ уулзалга хоёр ондоо арадуудай хани барисаанай толотомо һайндэр болобо. Португалиин Сантаренэ хототой анда хото болохо. Тирасполиһаа ерэһэн бүлэг аяншалагшадые португалиинхид халуунаар угтаа. Фольклорно, хүүгэдэй ба залуушуулай ансамбльнуудай наадан һонирхолтой байба.

Һүүлэй үедэ олохон асуудалнуудаар Португалиин ба Советскэ Союзай хоорондохи харилсаан амжалтатайгаар хүгжэнэ гэжэ «Португали — СССР» гэжэ бүлгэмэй хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэн Л. Мартинш душ Сантуш эб найрамдалай бэхижүүлгын, шахардуу шанга байдал һулаарулгын хэрэгтэ нүлөөлнэ гэжэ тэмдэглээ.

А. КУНЬЯЛАЙ ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

ЛИССАБОН. ПКП-гэй Лиссабоной городской I конференциин дүүрэлгэдэ зорюулагдан үнгэргэгдэһэн олоной хабаадалгатай митинг дээрэ Португалиин Компартиин Генеральна секретарь А. Куньял үгэ хэлэхэдээ, орон доторхи социально-экономическа болон политическэ байдалые шэнжэлбэ.

Демократическа хубилалтануудта, граждан гол эрхэнүүдтэ зүрюу харша ябуулгануудые бэелүүлдэг правительствын арадта харша политикаһаа уламжалан, апрелиин революциин гол шухала туйлалтанууд бэрхэшээл түбэгтэ оронхой гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Экономикын гүрэнэй мэдэлдэ оруулагдаһан секторые удаа дараалан усадхалга, аграрна реформые болюулха, монополинуудые һэргээлгэ, ажалшадай һуудал байдалые улам муудхалга, конституциие хубилгаха һэдэлгэнүүд португалиинхидай дурыень гутаана, орон доторхи байдалые улам тогтуурингүй болгоно.

Гадаадын политикын талаар правительство империализмын харата ябуулгануудта ехэ буулта хэнэ гэжэ А. Куньял хэлээ. США-тай сэрэгэй хэлсээнүүдые батадхахадаа, правительство Португалиие Америкын хэрэм болгоно, тэрэнэй национальна аюулгүй байдалые бэрхэшээл түбэгүүдтэ оруулна.

ШУХАЛА ТОГТООЛ ҺАЙШААГДАА

НЬЮ-ЙОРК. США-гай ба СССР-эй ядерна буу зэбсэгүүдые, бүтээн гаргалгые, туршалгые дары болюулхые уряалһан тогтоолой проектые США-гай городуудай мэрнүүдэй жэл бүриин 52-дохи конференциин үндэһөөр хүдэлмэрилжэ байһан гадаадын хэрэгүүдэй комисси һайшааба. Энэ хуралдаан Пенсильвани штадай Филадельфи хотодо үнгэргэгдэжэ байна.

Мүнөө уласхоорондын орёо түгшүүрилтэй боложо байгаа сагта буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые зогсоохо шухала гэжэ конференцидэ хабаадагшадай үзэмжэдэ табигдаһан документ соо хэлэгдэнэ.

Ядерна буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые зогсоохын түлөө хүдэлөөн США-да улам үргэдэжэ байна.

БАЯРАЙ СУГЛААН

СОФИ. Болгариин ба уласхоорондын коммунис, хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй элитэ ехэ ажал ябуулагша Георгий Димитровэй түрэһөөр 102 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаан эндэ болобо. БКП-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, НРБ-гэй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Т. Живков болон республикын бусад хүтэлбэрилэгшэд тэрээндэ хабаадаһан байна.

БКП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн И. Йотов суглаан дээрэ элидхэл хэбэ. Советскэ Союз болон социалис хани нэгэдэлтэ оронууд эб найрамдалай булигдашагүй түшэг тулгуури болоно гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Эб найрамдалай, газар дэлхэй дээрэ ажабайдал аршалан хамгаалхын түлөө тэмсэл хэхэ гэһэн шууд сэхэ хүсэл эрмэлзэлтэй байһыень СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай дээдэ тушаалтадай хабаадалгатайгаар Москвада болоһон Экономическа зүблөөн дээрэ баталагдан абтаһан «Эб найрамдалые хангалга ба уласхоорондын экономическа харилсаан» гэһэн Деклараци шэнэ хүсэтэйгөөр харуулба.

Коммунизмын хэрэг КПСС болон Советскэ Союзтай хани барисаа, харилсаа холбоо тогтоолгоһоо таһаршагүй юм гэжэ «Работническо дело» газетэ гайхамшагта һайндэртэ зорюулжа толилһон статья соогоо тэмдэглэнэ. Болгар-совет агууехэ, хүсэн түгэс хани барисаанда үнэн сэхэ байлга болгар арадай шухалын шухала гол ёһон, эб найрамдалай, демократиин ба социализмын түлөө тэмсэлдэ тэрэнэй нангин тугынь мүнөөшье байһаар.

СОЦИАЛИС ХАНИ ХАРИЛСААН

...АЛ ХЭРЭГТЭЭ ДУРЛАЖА ҺУРАНАБДИ

...дай ажахын эгээл шухала һалбариин — элшэ ...йн мэргэжэлтэд болохо бүлэг монгол залуу... мэргэжэлэй һургуулида һурана.

... анхарагты... ...бдэрэлгэ... ...лампочканууд ...мөөр ялагадолгын пульт... ...схемэ ялай... ...ганаб даа эб... — тэрэниие ...заһаха хэрэг... ...

— Һуралсалай ...тохёолдоһон ...шалгагша гол ...гарадаг бри... ...ромонтернууд ...нүүдтэ һуралболохын түбайна. Ла... ...түхеэрэлгээр ..., шалгуулаг... ...ршье юумэн... ...үй ЭБМ сэг...стрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи элшэ хүсэнэй болон электрификациин гол хүтэлбэрилхы зургаанай һуралсалай комбинат соо байнабди. Электрогагнууршанай, электро-түхеэрэлгын монтернууд болон ондоошье мэргэжэлнүүдые шудалхаяа монгол залуушуул һургууляа дүүргэмсээрээ ерэһэн байгаа. Тэдэнэр мэргэжэлээ шудалһанайнгаа һүүлээр Монголой электростанцинуудта хүдэлхэ юм.

Тэдэнэр Кишиневто ямар байдалда байнаб, ямараар һуранаб? Энээн тушаа А. Тумурбаатар иигэжэ хэлэнэ:

— Манай һураха һуралсалай комбинат туйлай ехэ, эндэ һайнаар түхеэрэгдэһэн лабораторинууд, мастерскойнууд һуралсалай ба тренажертой электро-программатай кабинедүүд бии юм. Хэшээлээ бидэ мүнөөнэй электро-түхеэрэлгэтэй полигон дээрэ үнгэргэнэбди. Бүхы һуралсалаймнай хэрэг наряар бодомжологдонхой. Совет зоной хүндэшэ байһан тухай ехэ юумэ хэлэмээр: иимэ урин налгайгаар хандахадань, хэлэнэйшье «илгаа» мартагдашоод, нүхэдөө нюдэнэйнь харасаар, энеэбхилһэн шарайгаарнь ойлгодогбди...

Энергетигэй мэргэжэл басагадайшье дура татадаг байна. Б. Нямсурэн электростанциин түхеэрэлгэнүүдые тааруулан табиха монтерой мэргэжэлдэ һураха гэжэ шиидэнхэй.

— Би Советскэ Союзда һуража байһандаа ехэтэ баясанаб,— гэжэ тэрэ хэлэнэ.—Зөөлэхэн уларилтай, хүжэ ногоон сэсэрлиг соо умбажа байдаг байрын гэрнүүдтэй Молдавиин ниислэл бидэнэй дура татана. Алишье талаараа һайн мэргэжэлтэй болохын тула би бүхы хүсэ шадалаа элсүүлнэб. Үйлэдбэриин мастернууд С. Сюткина, М. Кульбаба, Г. Сова болон бусад манда ехэ анхаралаа хандуулна гээшэ. Эндэхи мастернууд ба багшын хүмүүжүүлэгшын шэнжэ шанартай байбашье, бидэнэй хайшан гээд мэргэжэлдээ дурлахыемнай һургадаг.

Һурагшадай дундаһаа Ж. Бадамцэцэг, Г. Батжаргал, Н. Алтантуяа, Т. Жаргал болон бусад һайнаар һурадаг юм.

— Бидэ республикын томо электростанци болохо — Молдавиин ГРЭС-тэ болон бэшэшье элшэ хүсэнэй предприятинуудта ходо ошодогбди, солотой суутай хүдэлмэришэдтэйнь уулзадагбди,— гэжэ Т. Жаргал хөөрэнэ.

— Ажабайдалайнгаашье талаар бидэ сэдьхэлээ хананхайбди,—гээд тэрэ хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ. Элдэб эрилтыемнай гүйсэд хангадаг хамтын байрада байнабди, телевизионно дамжуулга харадагбди, газетэ болон журналнуудые уншадагбди, театрнуудта ошодогбди, экскурсида ябадагбди, спортын мүрысөөнүүдтэ хабаадалсадагбди, хани барисаанай уулзалгын үдэшэнүүдтэ хамтадаа амардагбди. Хэршье гэрээ һанабашье, һайн һайхан сэдьхэл бодолоор ээлэгдэжэ, Кишинев хотоһоо бусахаяа гараха байһамнай дамжаггүй. Аргын лэ олдобол, бидэ ехэ дуратайгаар Молдавиин ГРЭС-тэ дахинаа ерэхэбди: тэрэнэй олон тоото хүдэлмэришэдтэй ханинар болонхойбди. Совет зоной маанадые ехэ һайнаар угтажа абаһанайнь ашаар бидэ гэртээ байһан шэнгеэр байнабди.

Светлана БОРИСОВА,
(АПН).

ТҮРЭЛ НЮТАГАЙМНАЙ ТҮҮХЭҺЭЭ

ОЛОНОЙ ОРОЛДОЛГООР

Хуушанай таможниин һуури дээрэ Хяагтын ээрэлгэ-нэхэлгын фабрикые барилга хадаа нютагай хүнгэн промышленностиие, республикын үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые хүгжөөлгэдэ шухала арга нүхэсэл болоһон юм. СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолоор тус фабрикые барилгада 22 миллион түхэриг һомологдоо бэлэй.

Хяагтын хуушанай таможни тухай хэдэн үгөөр дурдамаар. Энэмнай хадаа олоной һонирхол үүсхэмээр ороной түүхын-архитектурна памятник, тон хоморой барилгануудай нэгэн мүн һэн. 30 жэлэй туршада, онсолбол 1811 онһоо 1841 он болотор энэ байшан бодхоогдоһон юм гэжэ музейн материалнууд гэршэлдэг. Хирпиисэ ябталжа бариһан мантан томо энэ байшанда фабрика нээжэ, технологическа түхеэрэлгэнүүдые тодхохын тула байшан соохи таһалагдаһан ханануудые абажа хаяха хэрэгтэй байгаа. Иигэжэ 80 ондоо таһалгын орондо нэгэ томо, досоогоо үргэлжэ байра болгогдоһон юм.

Нютагай промышленностиин министерство 1955 онһоо 1957 он болотор ажахын аргаар фабрикын барилга ябуулһан юм. 1957 онһоо энэ барилгые хүсэндэнь хүргэхэ даабари Совнархоздо үгтөө һэн. 1959 ондо барилгын бүхы хүдэлмэри түгэсхэгдэжэ, технологическа шухаг түхеэрэлгэнүүдые худалдан абаха гэһэн удаадахи зорилго гаража ерээ бэлэй. Республикадамнай бии байгаа оньһон түхеэрэлгэнүүд жэшээлхэдэ, ээрэлгын машинанууд аяар 17 метр утатай, таарамжагүй һэн. Тэрэ үедэ би республикын нютагай ба түлишын промышленностиин министрэй тушаалда байһан тула РСФСР-эй нютагай промышленностиин министртэ энэ асуудалаар хандаха баатай болоо һэм. Гэбэшье фонднуудай багa дээрэһээ нэгэ жэлэй туршада энэ асуудал шиидхэгдэхэгүй, тиимэһээл КПСС-эй обкомой, Министрнүүдэй Соведэй гүйлтатайгаар СССР-эй Госпланда хандахыемнай тэрэ дурадхаһан юм.

Уданшьегүй КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь А. У. Хахаловой, республикын Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ В. Р. Филипповэй гар табилгатай бэшэгтэйгээр СССР-эй Госпланай түрүүлэгшэ М. Г. Первухинда ороо һэм. 25 жэлэй туршада ээзэгүй байһан хуушанай таможниин байшангые хэрэглэһыемнай нүхэр Первухин һайшаан дэмжээд, проекттэй зохилдуулан, бүхы хэрэгтэй технологическа түхеэрэлгэнүүдээр хангаха гэһэн заабари үгэбэ. Иигэжэ ороной 8 заводһоо (Ленинград, Пензэ, Ташкент хотонуудһаа) богонихон болзорто оньһон машинануудые тээһэн 100 вагон Хяагта хотын адресаар хүрэжэ ерэһэн юм.

Энэ томо объектые ашаглалгада оруулхын тула электрын элшэ хүсөөр хангалгада онсо анхарха хэрэгтэй байгаа. Тиимэһээл Чехословакиин «Шкода» заводһоо дизельнэ электростанци асарагдаа һэн. Гансашье фабрикые бэшэ, мүн бүхы Хяагтые хангаха шадалтай һэн тулань город соогуурхи жэжэ бужа, гарза ехэтэй электростанцинууд хүдэлгэгдэхэеэ болёо бэлэй. Барилгын тусхай участок фабрикын дэргэдэ байгуулагдаа. Барилгын участогай түрүүшын начальнигаар нүхэр Усков томилогдоһон юм. Хүдэлмэришэдэй, хүсэ элсүүлхэнь тиимэшье хүшэр зорилго бэшэ һэн. Ушарынь гэхэдэ, тэрэ үедэ Хяагтада промышленна болон бусад предприяти, эмхи зургаанууд үгы тооной байгаа бшуу.

Хуушанай таможниин түүхын-архитектурна памятник байһан тула СССР-эй Гүрэнэй архитектурын ба барилгын комитедтэ хандажа, байшангые фабрика болгожо хубилган бариха зүбшөөл абаха хэрэгтэй байһан юм. Тус комитет зүбшөөл үгэхэ зуураа, байшангай анханай гадаада түхэлые тэрэ зандань үлөөхэ, досоонь фабрикын технологическа проектдэ тааруугаар хүдэлмэри ябуулха гэһэн эрилтэ табяа һэн. Гэхэтэй хамта, электрын элшэ хүсэнһөө гадна уһаар хангалгын асуудалые шиидхэхэ хэрэгтэй байгаа. Байшангай зүүн талада, 40—50 метрэй зайда хадын хормойдо түрүүшын нүхэн үрэмдэгдөө һэн. Нүхэнэй гүнзэгынь 120 метртэ хүрэбэшье, уһан гараагүй бэлэй. Тиихэдэнь хадын саана 110 метр гүнзэгы хоёрдохи нүхэ үрэмдэхэ баатай болоһоо. Эндэһээ абтаһан уһаар фабрика мүнөө болотор хангагдажа байдаг. Үрэмдэмэл худагһаа гараһан уһан хада дээгүүр насосоор дамжуулагдадаг, эндэ түмэр-бетоноор хэгдэһэн резервуар тодхогдонхой.

Фабрикые барилгын түрүүшын проект дотор байрын гэрнүүд, клуб, хүүгэдэй ясли болон худалдаа наймаанай байрануудые барилга хараалагданхай бэлэй. Гэбэшье энэ хэрэг саг дары бүтэсэгүй байжа, он жэлэй, мүн табан жэлнүүдэй түсэбүүд соо оруулагдаһан юм.

Барилгын хүдэлмэридэ ямар бэрхэшээлнүүд ушараӑб гэхэдэ, мэргэжэнги, дүршэлтэй барилгашад, оньһон техникэ дуталдадаг бэйгаа. Ехэнхи хүдэлмэринь гараар хэгдэдэг һэн тула барилга 4—5 жэлэй туршада унжагайршоо һэн.

«Бурятгражданпроект» институт проектын барилгын талые бэелүүлһэн, харин технологическа талыень СССР-эй Хүнгэн промышленностиин министерствын гүрэнэй 3-дахи проектнэ институт зохёон табяа бэлэй. Буряадай АССР-эй Нютагай ба түлишын промышленностиин министерствын дэргэдэхи барилга-хабсаралгын управлениин хүсөөр эмхидхэгдэһэн тусхай участогайхид барилга хээ, харин СССР-эй Хүнгэн промышленностиин министерствын Московско трестын хабсаргагшадай бригада технологическа түхеэрэлгэнүүдые тодхохо даабари дүүргэһэн юм.

Фабрикые ашаглалгын эгээл хүшэр хүндэ үенүүдэй нэгэн гэхэдэ, хүнгэн промышленностиин иимэ предприятинуудта тон үсөөн хүдэлмэришэд практика гараһан, уламжалан онсо дүйтэйшүүл үсөөн һэн. Орёо оньһон байгуулгатай нэхэлгын машинануудые заһабарилха механигууд дуталдаа. Хүдэлмэришэдэй дүршэлгүй дээрэһээ машинануудай эбдэрхэ, һандарха, ашаглалгаһаа гараха ушарнууд саг үргэлжэ тохёолдодог һэн. Тиин үйлэдбэриин технологиин нэгэ жэгдэ ябаса таһалдадаг байгаа.

Ээрэлгэ-нэхэлгын энэ фабрика мүнөө ороной хүнгэн промышленностиин һалбариин предприятинууд соо дундa зэргын хүсэ шадалтай, ашаг үрэ ехэтэй предприяти гэжэ тоологдодог. Мүнөө үедэ фабрика жэлэй туршада 8,0 миллион түхэригэй продукци үйлэдбэрилэн гаргана, эндэ хүдэлэгшэдэй тоо 750-да хүрэнхэй. Эндэ гаргагдаһан арадай үргэн хэрэглэлэй, һайн шанартай эд бараа республикын болон ороной бусадшье область, хизаарнуудай ажалшадай эрилтэ хэрэглэмжые хангалгада эльгээгдэнэ.

Олониитэдэ мэдээжэ болон суурхаһан Хяагтын ээрэлгэ-нэхэлгын фабрикын ашаглалгада тушаагдаһаарнь 25 жэлэй ой гүйсэбэ. Анхан һая баригдажа, нээгдэжэ байһан хаһыень хараһан, энэ хэрэгтэ хабаадалсаһан намда, мүн бусадшье олон хүнүүдтэ энэ ехэл баярта ушар мүн. Предприятиин эбтэй эетэй коллектив гүрэнэй түсэб дүүргэлгэдэ хүсэеэ бүри эршэдүүлэн элсүүлэг лэ!

Н. ПИВОВАРОВ,
ажалай ветеран.

«ЭЛҮҮР ЭНХЭ ЯБЫТ..!»

Хориин районой Онинборск һууринда ажаһуудаг Н. Г. Сергеевые нютагайнь зон хүндэлдэг. Ажалай, дайнай ветеранай ажабайдал, намтарынь эдир үетэндэ ёһотойл үльгэр жэшээ боломоор юм.

1941 оной август һарада Н. Г. Сергеев гвардейскэ 3-дахи танкова армиин бүридэлдэ ороод, Тула хото шадархи халуун бурмаар орьёлһон байлдаанда дайшалхы замаа эхилээ һэн. Иигэжэ нютагаймнай хүбүүн Харьков, Киев, Львов, Прага, Берлин хотонуудаар булад хуягта машинаараа үнгэрһэн байха юм. Улаан Одоной гурбан орден, арбаад медаль Николай Герасимовичай габьяае гэршэлдэг. Дүрбэн жэлэй хугасаада үхэлтэ дайнай гал дүлэн соо ябаашье һаа, Н. Г. Сергеев нэгэтэшье шархатаагүй.

Бүхэриг шииираг бэетэй, бууралтажа эхилһэн толгойтой энэ хүн мүнөө 70 наһатай болонхой. Зоной жаргалай түлөө тэмсэһэн, зориг ехэтэй сэрэгшэдэймнай нэгэн Н. Г. Сергеевтэй хөөрэлдэхэдөө, үнэн зүрхэнһөө «Элүүр энхэ ябыт даа» гэжэ хүсөө һэмди.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Н. Г. Сергеев.

С. БАЛДУЕВАЙ фототекст.

ИЛАЛТЫН 40 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

АРАДАЙ УРАН БЭЛИГЭЙ ХАРАЛГА

Манай республика дотор Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда совет арадай туйлаһан Илалта 40 жэлэй ойдо зорюулагдаһан уран һайханай коллективүүдэй харалга үнгэргэгдэнэ.

Һайн дуранай коллективүүдэй оюун бэлигэй тоосоонууд олониитын анхаралые татана. Репертуартань мүнөөнэй совет авторнуудай, ороноймнай болон хилын саанахи классигуудай зохёолнууд оролсоно. Арадай театрнууд харагшадай анхаралда 30 гаран шэнэ зүжэгүүдые табиха юм. Энэ хүдэлмэри Бэшүүрэй, Яруунын, Хэжэнгын, Кабанскын, Сэлэнгын районуудта, Северобайкальскда, Хяагтада, Улаан-Үдэ хотын олохон ажалша коллективүүдтэ һайнаар ябуулагдана.

Харалгын программа олон янзын юм. Дуу, хатарай драматическа коллективүүдэй, духовой оркестрнүүдэй арадай инструментнүүд дээрэ наадагшадай, уран зураашадай выставкэнүүд, үхибүүдэй оюун бэлигые харалга эмхидхэгдэнэ. Эб найрамдалай түлөө тэмсэлдэ зорюулагдаһан сэрэгэй-патриотическа удхатай дуунуудай фестиваль болохо юм. Эхим коллективүүд агитационно-уран һайханай бригадануудай дагалдаанда хабаадаха байна.

ҺОНИРХОЛТОЙ ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД

Энэ алдарта һайндэртэ бэлдэхэ хүдэлмэри Улаан-Үдын авиационно заводто үргэлжэлһэн. Илалтын 39 жэлэй ойе һайдэрлэжэ байхадаа, эндэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн тухай лекцинүүд болон хөөрэлдөөнүүд эмхидхэгдэжэ захалаа. Заводой залуушуул, һурагшад дайнай болон ажалай ветерануудтай уулзажа, тусхай асуудалаар үдэшэнүүд, утреннигууд, Соёлой «Рассвет» ордондо, хамтын байрануудта, һургуулинуудта эрэлхэг зоригой хэшээлнүүд үнгэргэгдэнэ. Мүн эндэ уран һайханай коллективүүдэй концерт-харалганууд болоно. Д. Жанаевай нэрэмжэтэ сэсэрлиг соо предприятиин дайшалхы ба ажалай алдар солын аллей шэмэглэгдэнэ.

«Забайкалец» гэжэ спортын клуб, ДОСААФ-ай областной комитет сэрэгэй-прикладной болон олоной хабаадалгатай спортын бусад мүрысөөн, аяншалганuудые эмхидхэнэ.

А. БОРИСОВ.

«ХУХЮУН ШОГУУША ЖАРГАЛНИ...»

СССР-эй литература болон искусствын гүрэнэй түбэй архивта Антон Павлович Чеховэй Лика Мизиновада бэшэһэн бодото бэшэгүүд оробо. Үнэтэ эдэ бэшэгүүдые уран зохёолшын намтарые шэнжэлэгшэ, мэдээжэ уран зурааша, А. П. Чеховэй зээ хүбүүн болохо Сергей Михайлович Чеховэй наһанайнь нүхэр дамжуулжа үгэһэн байна.

«Ай даа, битнай наһаяа эдлэһэн лэ «залуу хүн» болоно гээшэ хаб. Дурамни наран мэтэ хурса байхаяа болижо, намдашье, дурладаг һайхан шубуундамнишье хабарые асарха хэбэргүй...» Саб сагаахан хуудаһан дээгүүр аржыһан эдэ мүрнүүдые уншажа байхадаа, энэ бэшэгэй аяар зуугаад жэлэй саана бэшэгдэһэндэ этигэжэ ядахаар.

Лидия Стахиевна Мизиновада Чеховэй бэшэһэн бэшэгүүд хадаа уран зохёолшын намтарай эгээл һайхан, тон һонирхолтой хуудаһануудай нэгэн юм гэжэ литературна шэнжэлэгшэд тоолодог. XX зуун жэлэй эхеэр тэдэ анха түрүүшынхиеэ толилогдоһон байгаа. Харин бодото бэшэгүүдынь үгы болошоһон гэжэ удаан сагай туршада тоологдодог һэн. Теэд зол болоходоо, мүнөө тэдэмнай олдобо ха юм. Мүнөө урдамни — «Л. С. Мизинова эдэниие өөрөө багсалаа» гэжэ Сергей Михайловичай хэһэн тэмдэгтэй зузаан конверт хэбтэнэ. Тэрээн соо түүхэдэ шухаг 30 бэшэг бии.

Садово-Каретнэ үйлсэдэ оршодог Чеховтэнэй гэрэй богоһые тэрэ анха түрүүшынхиеэ 1889 ондо алхажа ороһон юм. Тиихэдэ Лида Москвагай Ржевскаягай мэдэлэй гимназиин эхин классуудта ород хэлэ заадаг байгаа. Эгээл тиихэдэ мүн лэ энэ гимназида багшалдаг байһан. Мария Павловна Чеховатай тэрэ танилсаа. Уданшьегүй «арюухан Лика» Чеховтэнэй гэрэй эгээл дүтын хүн болоод байһан юм. Залуухан, сэбэрхэн, театрта ехээр дурладаг, хүгжэмшын онсо бэлигтэй энэ басаган А. И. Южин, Ф. И. Шаляпин, В. И. Качалов мэтын тэрэ сагай мэдээжэ хүнүүдтэй һайн танил һэн.

Тэрэ үеын зоной хөөрөөгөөр, мүн Чеховэй Ликада бэшэһэн бэшэгүүдээршье тэрэ хоёрой сэдьхэлдэ хүсэтэ һайхан дуранай мүндэлһэн тушаа тухайлхаар. Антон Павлович энэ мэдэрэлые сэдьхэлдээ унтераахые оролдоо. Хухюун шог зугаагай хүсөөр тэрэ дураяа далдалхые хүсэдэг бэлэй. 1891 оной январиин 1-дэ бэшэһэн түрүүшынь бэшэг энэ бодолыемнай гэршэлнэ. Ликын хоёр кавалер, нэгэниинь —Прыщиков, нүгөөдэнь — Трофим (хоюулайень Чехов һанаанһаа абажа бэшэнэ) басаганда тон ехээр дурланхай, тиин энээнһээ боложо, элдэб ядаралда ороно. —гэжэ байжа уран зохёолшо бэшэг соогоо шоглоно. Харюудань Лика мүн лэ хухюунээр бэшэхые оролдобошье, дураяа нюужа шаданагүй, нюухые оролдоношьегүй.

Бэшэгүүдэйнгээ нэгэн соо Антон Павлович хухюун шогууша жаргал тухайгаа хэлэһэн байдаг. «Лика, танай зосоо томохон, лэ крокодил һуудаг гээшэ ха. Танда хазуулшаһан зүрхэеэ бэшэ, харин «хүйтэн» толгойгоо шагнадагнил болоо байна даа» — гэжэ тэрэ бэшэһэн байха юм. Хэды тиигэбэшье, Антон Павлович сэдьхэлдэнь мүндэлһэн дурые бусадһаа нюужа шадаагүйл даа. Энэнь уран зохёолшын 90-дэхи онуудай тэн багаар бэшэһэн бүтээлнүүдтэшье харагдана. Тэрэ сагайнь зохёолнууд уянгата һайхан шэнжээрээ бусадһаа илгардаг байна бшуу. Энэ хаһа соо «Чайка» бэшэгдээ (драматургын өөрынь хэлэһэнэй ёһоор, тэрээн соонь табан пүүд дуран бии юм...), «Гурбан жэл» гэһэн туужа, «Мезонинтай гэр», «Ариадна», «Хэлэ, бэшэгэй багша» гэһэн рассказууд... Авторай сэдьхэлэй доһолоон эдэ зохёолнуудтань элихэнээр мэдэрэгдэнэ ха юм.

Нина Заречнаягайшье образ Лика Мизиноваһаа эхиеэ абаһан гэжэ литературна шэнжэлэгшэдэй олонхинь тоолодог байна. Бэшэгүүдэйнгээ нэгэн соо Мизинова өөрөө Чеховтэ иигэжэ бэшэһэн байдаг: «Чайка» минии ажабайдалһаа үндэһэлөө гэжэ хүнүүд хэлсэнэ...».

Үндэр мэдэрэл гээшэ үндэр һайхан бодолнуудые түрүүлдэг ха юм даа. Зохёолшын шогложошье бэшэһэн бэшэгүүд энээниие эли бодоор гэршэлнэ: «Дурлаад байхадамнай, бидэндэ ерэдэг мэдэрэл манай юрэнхыдөө ямар байха ёһотойе тодоор харуулна бэшэ аал даа?» Иигэжэ арбан нэгэн жэлэй туршада бэшэгдэһэн бэшэгүүд, тэдэнээр далдалагдаһан гүнзэгы һайхан дуран агуу зохёолшын ажабайдалай намтарай үшөө нэгэ хуудаһые бидэндэ нээжэ үгэбэ гээшэ. Тиин эдэ бэшэгүүдһээ хэдэн зохёолой, тэрэ тоодо туужануудай, пьесын, уран һайханай фильмын үндэһэлһэниинь гайхалгүй ха юм даа.

Өөрынгөө «амиды бурханһаа» гуша гаран жэлээр хойнотоһон «арюухан Лика» тэрэнэй зохёохы ажалдань ехэхэн мүр сараа үлөөгөө юм. Эды олон жэл соо нангилан хадагалһан бэшэгүүдээ тэрэ Мария Павловна Чеховада дамжуулһан байгаа. Харин Ликын Чеховтэ бэшэһэн бэшэгүүд (тэдэниие Мария Павловна мүн лэ хадагалһан ушартай) хэблэлдэ толилогдоһон, оригиналнуудынь түбэй Ленинскэ библиотекэдэ дамжуулагдаһан түүхэтэй. Аяар холын үе сагай тэдэ бэшэгүүд агууехэ зохёолшын дүрэ зурагта тудаһан һүүлшын үнгэ будагууд мэтэ байна бшуу.

Л. КИСЛИНСКАЯ,
ТАСС-ай корр.

СПОРТ · Спорт · СПОРТ · Спорт · СПОРТ

ЗАЛУУШУУЛ ШАЛГАРБА

Һур харбалгаар республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн «Спартак» бүлгэмэй сагаалса дээрэ үнгэргэгдэжэ, спортын табан бүлгэмэй 60 гаран мэргэшүүл хабаадаба. Сэхыень хэлэхэдэ, манай бэлигтэй бэрхэ, мэргэжэл шадабаритай олохон харбагшад ехэ ехэ мүрысөөнүүдтэ һорилго бэлэдхэл хэжэ байһан дээрэһээ эндэ хабаадажа шадабагүй.

Тиигээшье һаань, манай республикын залуу харбагшад онсо шалгарба. Эхэнэрнүүдэй дундаһаа Улаан-Үдын 41-дэхи дунда һургуулиин 9-дэхи классай һурагша Марина Гомбоева («Труд») хёрхо мэргэнээр харбажа, урагшаа гараһан байна. Һүүлшын үдэр 50 метрһээ харбахадаа, Зүүн Сибириин технологическа институдай студентка, спортын мастер Ирина Бутуева («Динамо») 552 очко абажа, тэрэниие хүсэжэрхёо. Тиигэжэ И. Бутуева М-2 упражненеэр 2267 очко тудажа, Буряадай АССР-эй чемпионой нэрэ зэргэдэ түрүүшынхеэ хүртэбэ.

М. Гомбоева 70, 60, 30 метртэ илалта туйлажа, дүн хамта 2247 очкотой боложо, мүнгэн медаляар шагнагдаба.

Энэ хадаа эдир харбагша басаганай түрүүшын ехэ амжалта болоно. Улаан-Үдын хүүгэдэй спортын 3-дахи һургуулиин ахалагша тренер Д. Б. Базаровагай һурган хүмүүжүүлдэг Марина Гомбоева хүбүүд болон басагадай дунда һур харбалгаар СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө Казахстанай Талды-Курган хотодо үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ эрхим зургаанай тоодо ороһоо гадна, М-2 упражненеэр 2330 гаран очко абажа, СССР-эй спортын мастерай норматив дүүргэһэн юм.

«Труд» бүлгэмэй түлөөлэгшэ Туяна Будаева гурбадахи һуури эзэлбэ. Онохоин дунда һургуулида тренер В. А. Яковлевай хүтэлбэри доро һорилго хэдэг 9-дэхи классай һурагша Н. Попова яһала һайнаар харбажа, холын зайнуудта шанда хүртэһэн байха юм.

Эрэшүүлэй дунда һонирхолтой, шанга тэмсэл болобо. Улаан-Үдын 3-дахи дунда һургуулиин 10-дахи классай һурагша, спортын мастер Владислав Дарханов М-2 упражненеэр харбахадаа, 2371 очко тудажа, республикын чемпионой нэрэ зэргэдэ мүн лэ түрүүшынхеэ хүртэһэн байна. Тэрэ гурбан зайда—70, 50, 30 метртэ—илажа гараа. «Труд» бүлгэмэй областной соведэй тренер, спортын мастер Б. Шойжилцыренов энэ амжалтадань габьяатай юм.

Спортын мастер Валерий Лазарев («Динамо») 2299 очко абажа, хоёрдохи һуури эзэлбэ. Тэрэ 90 метрһээ харбахадаа, 504 очко тудажа, илалта туйлаһан байгаа.

Улаан-Үдын 3-дахи техническэ училищиин һурагша Ринчин Хандажапов («Труд») хоёрдохи һуури эзэлэгшэһээ оройдоол 2 очкогоор гартажа, бронзо медаляар шагнагдаба. Энэнь залуу харбагшын түрүүшын ехэ амжалта гээшэ. Тренер Д. Б. Базарова тэрэниие һурган һоридог.

Эдэ бүгэдэ залуушуулай һайн һорилго бэлэдхэлтэй байһые элирхэйлэн харуулна. Үнэхөөрөөшье, һүүлэй жэлнүүдтэ «Динамо» болон «Труд» бүлгэмүүдтэ тренернүүд бэлигтэй бэрхэ эдир хүбүүд, басагадые шэлэжэ олоод, тэдэниие һур харбалгын нюусануудтай һайнаар танилсуулна бшуу. Тиимэһээ спортын эдэ бүлгэмүүдтэ һорилго бэлэдхэл гарадаг залуу харбагшад мэргэжэл шадабаряа улам дээшэлүүлжэ, республикынгаа нэрэ хүндые ехэ ехэ мүрысөөнүүдтэ амжалтатайгаар хамгаална.

Спортын мастернууд Ёато Шойжилцыренов, Герман Хагдыров, Валентин Дарханов, Леонид Халудоров болон бусад бүхы арга хабаяа харуулжа шадаагүй.

Мүрысөөнэй дүнгүүдээр «Труд» бүлгэмэй мэргэшүүл командаараа түрүү һуури эзэлжэ, физкультура болон спортын республиканска комитедэй кубогаар, I шатын дипломоор шагнагдаба. «Динамо» бүлгэмэй суглуулагдамал команда хоёрдохи һуури эзэлһэн байна. «Спартак» болон «Урожай» бүлгэмүүдэй командануудай урдынгаа амжалтануудые һүүлэй жэлнүүдтэ алдажа эхилээ гээд тэмдэглэлтэй. Тус бүлгэмүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, тренернүүд эдэ дутуу дундануудаа дары усадхаха ёһотой.

Һур харбалгын федераци республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэхэ мүрысөөнэй болзор гаргахадаа, бүхэроссин ба бүхэсоюзна мүрысөөнүүдэй календариие хараада абаха ёһотой бэшэ юм гү? Буряад ороной бэлигтэй бэрхэ бүхы харбагшадай хабаадахада, тэмсэл улам шангадахаһаа гадна, залуушуулда һургаалтай байха һэн гэжэ һанагдана.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1984 оной республикын чемпионууд Ирина Бутуева, Владислав Дарханов.

В. ПЛУТТЫН фото.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Таряа хуряалгада бэлэдхэхэ»—түрүү бэшэг. «Соведүүдэй шэнэ зорилгонууд»— —РСФСР-эй арбадахи зарлалай Верховно Соведэй юһэдэхи сесси тухай материалнууд. «Герасимовай уг залгамжалагшад»—В. Сажинай статья. Республикын, орон доторой һонин.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Түмэр замай түрүүшын барилгашад» — В. Матвиевскиин фоторепортаж. «Хамтын подрядай аша үрэ» — Б. Хомоновой статья. «Хоня хайшалагшад үсөөрөө»— С Тюлюкинэй репортаж. Түрэл орон доторнай. «Правда Бурятии» газетэдэ бэшэһэнэй һүүлээр.

Гурбадахи хуудаһанда. «Аша үрэнь харюулагдана» —В. Бояновагай статья. «Хүниие хүмүүжүүлгэ бэлэн бэшэ»— В. Трухинай очерк. Хилын саанаһаа.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Арадай баялиг хамгаалха» —Б. Цыденжаповай статья. «Заншалта болохо ёһотой» —Г. Шелкуновагай статья Футболой турнир. Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд.

СЭНХИР ЭКРАН

ЧЕТВЕРГ, 21

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—«Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — «Балерина Кунакова» — фильм-концерт. 10.40—«Мэдээжэ аад, юрэ бусын юумэн». 11.40—«Жизнь Берлиоза» — 6 серитэй уран һайханай фильм, 6-дахи сери. 12.35—Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 12.55—Шэнэ һонин. (13.00 хүрэтэр). 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35 — «Хүн ба байгаали». 16.15—Сроd хэлэн. 16.50 — Граждан авиациин онсо шухаг самоледуудые шэнэдхэн заһалга тухай. 16.05 — «Делюсь сокровенным» — хүгжэмтэ фильм. 17.45—«...16 хүрэтэр ба тэрээнһээ дээшэ наһанай». 18.30—Шатарай һургуули. 19.00 — Олон түмэн ажалшадай ленинскэ университет. 19.30 — эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 19.45—«Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

Улаан-Үдэ. 20.00—«Байгал» —нютагуудай һонин. 20.10 — Уласхоорондын шэнжэлэл (буряадаар). 20.25—«Байгал» — мэдээсэлэй программа. 20.15 — Киноочерк.

Москва. 20.55 — Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ гаргагдаһан дайшалхы кино-суглуулбаринуудай хуудаһануудаар. 22.00 —«Время». 22.35 — Гүрэнэй Хойто зүгэйород арадай академическэ хоорой концерт. 23.25 — Баримтата фильм. 23.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.20 — «Каменец-Подольский» — Баримтата фильм. 9.40 — Үхибүүдтэ уран һайханай богони фильмүүд. 10.50 — Испан хэлэн. 11.20 — Географи. Һурагшадай бэшэгүүдтэ харюунууд. 11.50—Мультфильмнүүд. 12.20 — Багшада хүгжэмэй хэшээл. 13.20 — «Перстень княгини Анны» уран һайханай фильм. Польшо. 14.45—«Эжын һургуули». 15.15—Кировэй телестудиин программа. 16.20 — «Дохёогоо үгыт, горнистнууд». 16.55—Шэнэ һонин.

Улаан-Үдэ. 19.00— Соносхолнууд. 19.10 «Манай хото —манай гэр». 19.50— Киноочерк.

Москва. 20.00—Ф. Шопен. Үлгын дуун 20.05— Мультфильмнүүд. 20.25 — Уран шүлэгүүдэй найруулга.

Улаан-Үдэ. 20.55 — Хүгжэмтэ забһарлалга.

Москва. 21.00— «Амгалан, нойрсогты, багашуул!». 21.15 —В. И. Савинай дурасхаалда волейболоор уласхоорондын мүрысөөн. СССР-эй 1-дэхи ба ЧССР-эй суглуулагдамал командванууд. 21.45— Автомобиль ба автомобиляар ябаха дуратайшуул. 22.00—«Время». 22.35— «Тяжелая вода»—уран һайханай фильм.

САГАЙ УЛАРИЛ

Һаяын гурбан үдэр бүгшэм халуун байха, зарим нютагуудта аадарлаха. Баруун тээһээ секундын 5—10 метр хүсэтэйгөөр һалхилха, аадарай үедэ һалхин шангадаха. 26—31, Байгал шадар 18—23 градус дулаан байха.

Улаан-Үдэдэ үүлэгүй сэлмэг байха. Баруун тээһээ секундын 5—10 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. 29—31 градус дулаан болохо.

22—23-най үдэрнүүдтэ сэлмэжэ, бүрхэжэ байха, зарим нютагуудта аадарлаха. Баруун тээһээ секундын 5—10 метр хүсэтэйгөөр һалхилха.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие —2-35-95, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Н-04583. Заказ № 142. Индекс 64649.